

Samenleving Voorop

Gemeente Leusden

Geachte lezer,

Bij mijn installatie als burgemeester, in september 2017, heb ik aangegeven te willen reflecteren op Samenleving Voorop. De afgelopen maanden hebben wij daar stappen in gezet. Er zijn verhalen uit de samenleving opgehaald en er zijn focusgesprekken gehouden rondom een aantal thema's. Wij nemen u hier graag in mee en hebben deze gesprekken daarom gebundeld in dit boekje.

Er gebeurt heel veel in de gemeente Leusden. Vaak gaat dat prima zonder bemoeienis van de gemeente. In dit boekje staan verhalen centraal waarbij de gemeente wel in beeld is bij initiatiefnemers. Bij het lezen zult u merken dat lang niet alles soepel loopt in deze samenwerking en dat we samen de Samenleving Voorop nog volop kunnen ontwikkelen. Het is mooi om te zien hoe in de afgelopen jaren samen gepioneerd is. Dat wat goed gaat willen we voor de toekomst behouden, daar waar we nog van elkaar kunnen leren moeten we dat zeker doen.

De verhalen en verslagen van de focusgesprekken bieden aanknopingspunten om met elkaar het gesprek aan te gaan tijdens de raadsconferentie. Laat u inspireren door de verhalen, om met elkaar de volgende stap voor Samenleving Voorop te bepalen.

Gerolf Bouwmeester
burgemeester

Edwin Winterkamp – voorzitter dorpsraad Achterveld-Stoutenburg

Gesprek: 8 februari 2018

Edwin Winterkamp is een actieve bewoner uit Achterveld. Hij is voorzitter van de dorpsraad Achterveld-Stoutenburg en initiatiefnemer van het traject dat moet leiden tot een nieuwe inrichting van de centrale Hessenweg en omgeving in Achterveld.

Wensen van en voor het dorp

Wij zijn zelf naar een ambtenaar gegaan. Wij hadden behoefte aan een verkeersplan. Wij wisten dat de ambtenaren heel erg druk waren en wij dachten: waarom doen we het eigenlijk niet zelf? Dat vond men in het gemeentehuis ook een

goed idee. We hebben vervolgens een aantal oproepen gedaan in de krant en actief mensen benaderd, ook mensen waarvan wij dachten dat zij een afwijkende mening zouden kunnen hebben. We hebben het onszelf expres niet gemakkelijk gemaakt. Daarna hebben we een aantal bijeenkomsten belegd. Daarin hebben we naar voren gehaald wat de wensen in het dorp waren; wat men wel en niet wilde. Belangrijke thema's die daar onder andere uit kwamen waren: we willen het toerisme bevorderen, de veiligheid verbeteren en de dorps uitstraling versterken. We hebben het plangebied in twee delen geknipt: de vernieuwing van de weg in het buitengebied, dat is inmiddels klaar, en de vernieuwing van de weg en omgeving in de kern, in het binnengebied. We hebben daarbij al een aantal zaken verbeterd. Om een voorbeeld te geven: op de Hessenweg is duidelijkheid gekomen over de maximale snelheid: 60 km per uur buiten de bebouwde kom en 30 km per uur daarbinnen.

Plan uitwerken

Nadat we onder de vlag van de dorpsraad een wensenplan hadden gemaakt, hebben we dat aangeboden aan de wethouder. Hij was enthousiast en heeft ons gevraagd of wij dat ook wilden uitwerken. Toen hebben we een denktank opgezet, we wilden het breder insteken dan een initiatief van de dorpsraad. Voor de denktank hebben we verenigingen, winkeliers, alle mogelijke partijen in Achterveld benaderd, net als bewoners natuurlijk. Zowel aanwonenden van de Hessenweg en bewoners in het binnengebied. In de denktank was de gemeente ook aanwezig. Tijdens het proces hebben wij ons laten voorlichten en helpen door deskundige partijen. Daar kwamen soms moeilijke onderwerpen bij. Zo was een van de adviezen: het kruispunt kan alleen veilig worden als een straat afgesloten wordt voor verkeer. Daarover hebben we een aparte sessie met bewoners belegd, we hebben nog dingen aangepast en zo hebben we stap voor stap alle punten behandeld.

Klinkers of asfalt

In het gehele traject is ook steeds de vraag aan de orde geweest of we voor klinkers of asfalt zouden kiezen in het deel van de Hessenweg binnen de bebouwde kom. Wij hebben als denk-

tank geconcludeerd na het inwinnen van diverse adviezen van experts dat klinkers moeten kunnen. Klinkers leiden tegenwoordig niet of nauwelijks tot meer lawaai dan asphalt. Wij hebben dat ook op 24 april 2017 in ons finale rapport aan bewoners gepresenteerd. Vervolgens kregen wij zes reacties van bewoners die bezwaar maakten tegen klinkers. Wij hebben de reacties onderzocht. Zo zei iemand dat klinkers in de gemeente Ommen verwijderd zouden zijn omdat het geen goed idee bleek te zijn geweest. Wij hebben navraag gedaan en het bleek dat de situatie in Ommen niet van toepassing was op onze situatie. Wij hebben onze bevindingen ook aan de bezwaarmakers teruggekoppeld.

Enkele weken voordat ons rapport eind augustus 2017 in de gemeenteraad van Leusden besproken zou worden, werd duidelijk dat er een handtekeningactie gaande was. Ik heb de pers benaderd om uitleg te geven, maar de media hebben mij genegeerd terwijl het verhaal van de tegenstanders wel in de krant stond.

Ik heb contact gezocht met de initiatiefnemers van de handtekeningactie. Dat werd eerst afgehouden, later is er een gesprek geweest, maar we hebben elkaar niet kunnen overtuigen. Wat mij dwars zit is dat wij een uitgebreid en onderbouwd proces hebben gevolgd terwijl de tegenstanders van dat ene punt, de vorm van bestrating, met veelal oneigenlijke argumenten komen om ervoor te zorgen dat er geen klinkers komen. Aanvankelijk was het moeilijk kunnen skaten op klinkers het probleem, later hebben de tegenstanders geluidsoverlast en trillingen als argumenten aangevoerd.

De stellingen zijn nu zo diep ingegraven dat het moeilijk is van standpunt te veranderen. Wij denken een goede onderbouwing te hebben, de tegenstanders vrezen denk ik gezichtsverlies. Op maandag 19 februari komen wij allemaal bij elkaar. Onder leiding van een onafhankelijke voorzitter geven wij, en ook de tegenstanders van klinkers een presentatie. Dan volgt een discussie en dan worden de meningen gepeild.

Gemeenteraad aan zet?

Toen de kwestie over asphalt en klinkers in de zomer van 2017 ineens hoog opliep heb ik iedereen opgeroepen om er samen uit te komen. Ik wil alles geprobeerd hebben om er samen met alle dorpsbewoners uit te komen. Mijn gevoel is dat het te gek voor woorden is dat een gemeenteraad gaat beslissen over wat er in ons dorp gebeurt. Maar als we er echt niet uitkomen, dan is het uit onze handen.

Achteraf denk ik er wel iets anders over. De gemeenteraad had eind augustus moeten zeggen: dit accepteren we niet. Het is een goed en zorgvuldig proces geweest, wij onderzoeken of dit plan haalbaar is en het resultaat is bindend. Doordat dat niet gebeurd is, komt de kwestie steeds meer op scherp te staan.

Ik heb onderschat hoe de tegenstanders van klinkers erin staan. Zij hebben handtekeningen opgehaald waarbij een gekleurde voorstelling van zaken is gebruikt. De voorstanders van klinkers zijn niet betrokken. Als men eerlijk de voor- en nadelen gepresenteerd had waar bewoners een keuze uit konden maken, dan heb ik daar geen enkel probleem mee. Een gezamenlijke enquête met voors en tegens zou prima geweest zijn.

Samenwerking gemeente

Met de gemeente hebben we in het hele proces rond de Hessenweg perfect samengewerkt. We hebben adviesbureaus gekregen en de gemeente heeft ons geholpen door de informatie te geven waar we om vroegen. Dat voelt erg goed, hoewel ik natuurlijk niet weet wat er op de achtergrond bij de gemeente intern heeft gespeeld.

Wat misschien beter had gekund is dat de gemeente ons beter mee had kunnen nemen als het gaat om de consequenties van de keuze van de verharding van de Hessenweg. Dat zijn sentimenten waar de gemeente, realiseer ik mij nu, vaker mee te maken heeft. Dat heb ik zelf onderschat. Een punt dat daarop aansluit is dat wij eerst gekozen hebben voor gebakken klinkers, terwijl die wel te veel geluid veroorzaken als daar overheen gereden wordt. De externe deskundigen hadden ons wat dat betreft beter kunnen adviseren. Maar dat hebben we gerepareerd in ons rapport. Een ander punt is dat de externe bureaus aangedragen zijn door de gemeente. Eerst hadden we te maken met een technisch bureau, daarna met een bureau dat meer gericht is op het proces. Doordat de tweede externe adviseur ingehuurd was door de projectleider van de gemeente, had die adviseur naar mijn smaak te veel oor voor de belangen van de gemeente, terwijl hij de denktank zou moeten adviseren. Een volgende keer zou het beter zijn als wij zelf een budget krijgen waarmee wij externe expertise in kunnen huren. Ook vind ik dat visie en uitvoering in het project ten onrechte zijn opgeknipt. In de creatieve fase was de uitvoerende projectleider niet betrokken, in de uitvoering gold hetzelfde maar dan juist voor de ambtenaar die betrokken was bij de visie. Wij zijn als denktank ook niet betrokken bij de uitvoering. Het gevolg is dat wij tien punten hebben aangegeven waar de uitvoering niet volgens afspraak is gedaan. Zo zijn de drempels bijvoorbeeld niet goed. Dat had voorkomen kunnen worden als wij als planeigenaar en als ervaringsdeskundigen betrokken waren bij de uitvoering. Dat is denk ik een les voor een volgend project. Vooral ambtenaren die belast zijn met de uitvoering vinden het nog ingewikkeld om zich te verhouden tot de omwonenden. Zij zien de omgeving al snel als lastig, terwijl wij juist mee willen denken.

Een punt dat ik al vaker gemaakt heb, is dat vooraf goed duidelijk gemaakt moet worden hoe het proces er uitziet en welke stappen gezet moeten worden en wie wanneer welke beslissingen neemt. Het is daarbij ook belangrijk om te zeggen als je onderdelen (nog) niet weet. Voor ambtenaren is deze manier van werken ook een leerproces, het is dus een leerpunt: betrokkenen moeten weten wanneer zij kunnen inspreken en dergelijke. Zo dachten veel bewoners later bezwaar te kunnen maken terwijl dat in het proces met het dorp was geïntegreerd.

Fonds Samenlevingsinitiatieven

Een ander punt dat ik wil maken is dat het Fonds Samenlevingsinitiatieven te rigide doelstellingen hanteert. Als ik een aanvraag doe voor het huren van een zaaltje om met bewoners iets te bespreken, dan krijg ik de reactie dat dat niet binnen de wmo-doelstelling past. Een politiek debat valt volgens de commissie ook niet onder de voorwaarden. Maar ik vind dat zo'n bijeenkomst de bewoners van Achterveld hun huis uitkrijgt, doet nadenken over de toekomst van het dorp, etc. Ik vind dat de commissie veel meer moet kijken naar de vraag achter de vraag.

Samenleving Voorop

Als dorpsraad zijn wij groot voorstander van de principes van Samenleving Voorop. Wij zijn tevreden dat bewoners de ruimte krijgen. Met een paar lessen voor de toekomst, zoals eerder genoemd, denk ik dat we op deze weg verder moeten gaan en nog meer moeten stimuleren dat nog meer bewoners voor zichzelf op kunnen komen.

De gemeenteraad zou ik nog wel iets mee willen geven. De actiegroep tegen klinkers is naar een gemeenteraadslid gestapt die de kwestie al snel politiek gemaakt heeft. Ik vind dat dat raadslid had moeten zeggen dat de actiegroep eerst met de denktank zou moeten gaan praten. Dat is Samenleving Voorop. En als je er dan als samenleving echt niet uitkomt, dan is het woord pas aan de raad.

Elza Knoop – inwoner van Leusden en voorzitter Fonds Samenlevingsinitiatieven

Gesprek: 15 december 2017

Ik woon sinds acht jaar in Leusden. Leusden was nieuw voor mij, mijn man komt hier vandaan. Op een gegeven moment kwam er een vacature voor Stichting Welzijn Leusden voorbij, zo heette dat toen nog. Ze zochten een bestuurslid en ben ik in het bestuur gekomen. Tegelijkertijd ontwikkelde de gemeente het Fonds Samenlevingsinitiatieven en dat werd onder de Stichting Welzijn Leusden geplaatst met een onafhankelijke toetsingscommissie. Als bestuur hebben we toen gezegd: deze commissie gaat allerlei dingen doen onder de naam Stichting Welzijn Leusden, dus moeten we daar wel een link mee hebben. En die link ben ik vanuit het bestuur geworden. Later is Stichting Welzijn Leusden opgegaan in Larikslaan. Bij de gemeente Ede ben ik beleidsadviseur Welzijn, maar voor Leusden doe ik dit gewoon omdat ik het leuk vind en om Leusden te leren kennen en betrokken te zijn bij mijn eigen woonplaats. Vanaf de oprichting van het Fonds Samenlevingsinitiatieven ben ik hierbij betrokken.

Enthousiaste commissieleden

Het fonds is door de gemeente in het leven geroepen en de gemeente heeft ruime criteria bedacht. Er waren wat subsidies afgeroomd en wat overbleef is in het fonds gestopt. Het gaat eigenlijk om initiatieven op het gebied van welzijn, kunst en cultuur en sport. Aan ons steeds de taak om te kijken als we een aanvraag krijgen: wat doet dit nou met de samenleving, gaan hier mensen op af komen, gaan mensen met elkaar verbonden worden, gaan nieuwe groepen elkaar treffen? Daar kijken wij naar, daar toetsen wij op. Als je een speelweide aan wil passen, dan is het wel aardig als een grote groep mensen daar iets mee heeft en niet alleen die ene burger. Naar dat soort dingen vragen wij bij een aanvraag. We hebben zelf een formulier ontworpen waarmee mensen een aanvraag kunnen doen.

De commissie bestaat uit vijf leden waaronder ik, die dit allemaal op vrijwillige basis doen. We hebben de leden geworven via de Leusder Krant. En dan is het spannend wat er gebeurt, want het zijn mensen die elkaar niet kenden. Maar het heeft heel goed uitgepakt want wij vulden elkaar vanaf het eerste moment heel goed aan. Er zitten mensen bij die iets van welzijn weten, mensen die wat met kunst en cultuur hebben en iedereen is enthousiast om er iets leuks van te maken. Na 4,5 jaar is de eerste nu uit de commissie gegaan. We gaan nu ook met een rooster van aftreden werken om ervoor te zorgen dat de kennis niet in een keer verloren gaat als het hele bestuur in een keer zou stoppen, want dat zou jammer zijn.

Scherpere keuzes

Ik weet niet wat voor subsidievragen er gedaan werden voordat het fonds bestond, maar ik heb wel begrepen dat de wijkbudgetten niet heel goed benut werden. We zien de afgelopen jaren in ieder geval wel dat het aantal bewonersinitiatieven, mensen die iets voor hun wijkje willen

doen, stijgt. Ik vermoed dat we nu meer aanvragen krijgen dan in het verleden. We gaan nu wel op het punt komen dat we moeilijke keuzes moeten maken. Dat is leuk, want we zullen scherpere afwegingen moeten maken. Wat doet dit voor Leusden? Hebben we al veel van dit soort aanvragen of gaat het echt onderscheidend zijn? De stichting Opera heeft in 2016 ook een aanvraag bij het fonds gedaan en dat gaat om veel geld. Voor ons de vraag of we dat zo vroeg in 2018 al willen toekennen. Dat is veruit het grootste project. Het ging om 45.000 euro in 2016 (voor 2017) en tot dan toe hadden we niet zulke grote aanvragen gehad. Daarvoor waren aanvragen van 8.000 of 10.000 euro echt al uitzonderingen. Ook omdat er cofinanciering aan vast zit. Voor organisaties is dat geen drempel, maar voor buurtbewoners natuurlijk wel, want dan moet je een zelfde bedrag op een andere manier ook bij elkaar zien te krijgen. Vanuit de bewoners worden dan ook veel kleine aanvragen gedaan. Het gaat dan om het opknappen van een speelweide of het plaatsen van een bankje. Relatief kleine initiatieven, maar die ook goed kunnen bijdragen aan de doelstelling van het fonds. De drempel voor cofinanciering is overigens in de zomer van 2017 verhoogd van 500 naar 1000 euro. Die 500 euro was soms wat krap. De vraag is nu of we dezelfde aanvragen voor het dubbele bedrag krijgen. Dat houden we in de komende tijd in de gaten. Voor bewonersinitiatieven, zoals een burendag, was 500 euro ook al best ruim, maar voor koren en dergelijke is het optrekken van de drempel wel van belang.

Soorten initiatieven

Het soort aanvragen dat bij het fonds gedaan wordt, is heel wisselend. Initiatieven die vanuit Achterveld, een hechte gemeenschap, gedaan worden, worden eigenlijk altijd behoorlijk goed en intensief bezocht. Daar zitten ook soms dingen bij waar wij ons wel van afvroegen of er wel mensen op af zouden komen, maar dat blijkt dan toch het geval te zijn. We vragen dan om kort verslag te doen, bijvoorbeeld met foto's om voor onszelf een beeld te krijgen wat daar dan gebeurt en hoe het leeft. We hebben een aanvraag gehad voor een groepje bewoners die een vlag met kinderen gingen knutselen. Blijkt dat er op dat pleintje en in dat buurtje wel echt wat gebeurt is. Zij hebben het mooi voor elkaar gekregen met omwonenden en dat is waar het om gaat. Daarnaast krijgen we bijvoorbeeld ook veel aanvragen van de verschillende koren die een concert geven, maar er ontstaan ook initiatieven waarvan je alleen maar kan hopen dat die ontstaan. Een voorbeeld is de wijkvereniging LeusdenZeT, een recent initiatief. Ik woon zelf in Tabaksteeg in Leusden en het loopt daar niet zo heel goed, ook niet met het multifunctionele centrum dat daar gevestigd is. Er is nu een actieve groep bewoners die onder de naam Leusden ZeT (Leusden Zuid en de Tabaksteeg) actief probeert allerlei activiteiten in dat centrum te krijgen en bewoners te verbinden. Het is hartstikke goed hoe zij oud en jong met elkaar proberen te verbinden. We hebben nog geen aanvraag van ze binnen, maar die gaat nog wel komen.

De opera is veruit het grootste project met de grootste aanvraag geweest. Dat is heel goed gegaan, ook in het meenemen van bewoners en organisaties uit Leusden. De koren uit Leusden hebben meegedaan en er is een operamiddag voor kwetsbare mensen georganiseerd. Wij hadden wel zorgen vooraf: het gaat om veel geld en wat als het niet lukt? Dus hebben wij gezegd: zorg voor goede verzekeringen en de cofinanciering moet op een bepaalde datum duidelijk zijn want anders wordt het te krap in de tijd. Wij hebben dus meegedacht om dit grote project tot stand te laten komen.

In Leusden is het saamhorigheidsgevoel zeker aanwezig, maar om dingen te organiseren is geld wel een smeermiddel en dat helpt om dit soort initiatieven tot stand te laten komen.

Leusden is een actieve gemeente, je ziet dat ook aan actieve clubs in Leusden, maar het is wel een bepaalde groep. Om dit langdurig te doen, zal je weer nieuwe aanwas moeten zoeken. Je hoopt dat nieuwe mensen komen die in hun buurt ook iets willen gaan doen.

Twee of drie keer per jaar wordt toegekende bedrag teruggestort. Dat kan allerlei redenen hebben. Soms is iets om wat voor reden dan ook niet van de grond gekomen, bijvoorbeeld omdat er te weinig animo is of omdat de cofinanciering niet rond kwam. Over het algemeen kunnen de initiatiefnemers hun plannen heel goed uitvoeren. Het gaat ook bijna altijd om ideeën om Leusden leuker te maken, niet om zware zorgdingen. Initiatiefnemers kunnen hun idee bovendien zo groot en klein maken als ze willen. Uitzondering is de opera want dat is echt een groot ding, maar de heren die dat doen, zijn heel capabel. Leusden heeft met Samenleving Voorop een mooie vorm gevonden en loopt echt voorop in gemeenteland om zoveel vertrouwen aan inwoners te geven en de beoordeling aan inwoners over te laten.

Niet alle initiatieven passend

Het doel moet zijn dat een initiatief iets voor Leusdenaren doet en liefst ook met inzet van Leusdenaren. We hebben soms aanvragen van evenementen in Leusden die niet per definitie de sociale cohesie bevorderen. Het kan bijvoorbeeld gaan om evenementen waar de hele regio op af komt. We hebben aanvragen gehad waarbij je Leusden kon vervangen door een willekeurig andere plaatsnaam in Nederland en dan doet het voor Leusden specifiek niet iets. Dat is ook niet erg, maar de doelstelling is dan anders.

Lastig is ook sport en dan vooral het sportbedrijf. Wat is de relatie van het sportbedrijf in relatie tot het evenement dat georganiseerd wordt? We hebben ook een aanvraag gehad van het zwembad voor de Swim Experience zoals die hier is gaan heten. Basisschoolleerlingen konden dan zwemles krijgen. Wij vonden dat dit toch vooral te maken heeft met de exploitatie van het zwembad en dat dit niet zozeer iets voor de samenleving doet. Sport blijkt in de praktijk vaak wat ingewikkeld. Voor Kunst en Cultuur geldt dat er vaak meer gelegenheid is om anderen te ontmoeten.

Zorg onderbelicht

Het overgrote deel van de initiatieven is bedoeld voor volwassenen. Er zijn ook initiatieven voor kwetsbare ouderen of voor specifieke gezinnen, bijvoorbeeld met kinderen met autisme. Er zijn dus ook wel wat zorg gerelateerde aanvragen gedaan, ook voor mantelzorgers. Maar vooral gericht op volwassenen. Als het om aanvragen voor de wijk gaat, dan letten we ook altijd wel op activiteiten voor kinderen.

Ondersteuning van mantelzorgers is later in de criteria opgenomen en dat is wel een onderbelicht onderdeel. Aan de andere kant: er zijn ook weer niet zoveel mantelzorgers in Leusden waardoor je iedere week weer een andere groep kunt bereiken. Is dus ook om die reden wat beperkt. In het algemeen had ik wat meer zorg gerelateerde initiatieven verwacht vanwege de decentralisatie van de zorg van rijk naar gemeente. Dat is hier niet erg van de grond gekomen.

Soms vragen we ons wel eens af: waarom hebben we nog nooit een aanvraag van de Voedselbank of de Speel-o-theek gehad? Dan praten we daarover met welzijnsorganisatie Larikslaanz en gaan zij daar gericht achteraan, want die organisaties zitten in hun netwerk. Dan komt er ook wel wat tot stand. Dat gold ook voor de beginfase van het fonds in het algemeen: in eerste jaar hebben we maar 45.000 euro van de beschikbare 100.000 euro toegekend. Toen dachten we wel: moeten we niet nog een gerichte mailing doen? Dat heeft ook gewerkt.

Samenwerking met de gemeente

Soms is er sprake van een spanningsveld. Wij hebben wel aanvragen gehad van bewoners of organisaties waarbij de aanvrager zei: 'van de wethouder...' of 'de wethouder zei dat...' Bij de verantwoordelijke wethouder hebben we aangegeven dat dat niet kan. Wij moeten onafhankelijk kunnen beslissen en het is niet de bedoeling dat bestuurders beloftes doen. Dat wilden wij eigenlijk in de criteria opgenomen hebben, dat wilde de wethouder niet, maar we hebben wel afspraken gemaakt dat dergelijke voorbeelden in het huidige en straks ook in het nieuwe college niet meer voor moeten komen. Iets anders is als de verantwoordelijke ambtenaar vraagt hoe een bepaald besluit tot stand gekomen is. Dat is oké, wij kunnen dat ook verantwoorden. Wij voelen ons ook gesteund door welzijnsorganisatie Larikslaan2: overrulen is niet aan de orde en dat geeft vertrouwen.

Toekomst Samenleving Voorop

Soms denken wij dat het goed zou zijn om sommige doelgroepen wat gericht te benaderen. Denk dan aan kwetsbare ouderen of mensen die in armoede leven. In heel Nederland gebeurt meer achter de voordeur dan wij weten, in Leusden zal dat niet anders zijn. We zouden meer kunnen doen om die mensen te bereiken, maar het liefste zou ik zien dat bewoners die bijvoorbeeld in een zelf in de schuldhulpverlening hebben gezeten, een initiatief opzetten voor die doelgroep. Ik denk wel dat Leusden een veerkrachtige samenleving heeft en voldoende inwoners heeft die anderen willen helpen, maar hoe zo'n initiatief van de grond zou kunnen komen, dat weet ik niet.

Een heel ander punt voor de toekomst is dat de opera sponsoren aan zich weet te binden wat de initiatiefnemers heel goed doen, maar waarvan ik mij afvraag welke gevolgen dat heeft voor andere initiatieven. Sponsoren geven hun geld immers ook maar één keer uit. Dat vind ik nog wel een spannende vraag voor de komende tijd.

Hans Peter Reinders, beleidsmaker ontwikkeling natuur en landschap van de Gemeente Leusden, Knotgroep, museumbunker en spelen

Gesprek: 14 december 2017

De Grebbelinie, opnieuw van maatschappelijk belang

Het was de hoofdverdediging in de jaren veertig tegen nazi-Duitsland. De Grebbelinie. Het was in vergetelheid geraakt totdat de provincie gemeentes uitdaagde om met projecten te komen om de linie weer zichtbaar te maken. Waar het vroeger diende om onze maatschappij te beschermen, is het vandaag de dag in Leusden weer van maatschappelijk belang. Gelukkig wel in een ander jasje. Zo is er een speelkazerne, een bunkermuseum, een wandelroute en zijn er zelfs twee vleermuisbunkers. Maar welke rol hebben de bewoners van Leusden hierin gespeeld? En welke rol hebben ze nog steeds? Hoe staat dit in het kader van Samenleving Voorop? Hans Peter Reinders, beleidsmaker ontwikkeling natuur en landschap van de Gemeente Leusden, vertelt zijn verhaal.

Knotgroep

Er was altijd een knotgroep in Leusden die zich bezighield met landschapsbeheer, vertelt Hans Peter. Toen ik bezig was met een stuk Grebbelinie bij de Asschatterkeerkade kwamen zij bij mij met de vraag: "Wij zouden het leuk vinden om wat werk hier te doen, hebben jullie geen klus voor ons?" De hele kade was begroeid en moest helemaal uitgezaagd worden. Dus ja, die klus hadden we wel. Naderhand vertelden ze mij dat ze het erg leuk vonden om te doen en dat ze voorzagen dat het in de zomer weer dicht zou groeien. Er was dus beheer nodig. Hier zat ik al mee in mijn hoofd. Ik vroeg wat ze er voor nodig hadden. Een bosmaaier, want die hadden ze niet. Nou, zoek een mooie uit en stuur de rekening maar op, vertelde ik ze.

De knotgroep, bestaande uit vrijwilligers, beheren nu zelf de machines en houden de kade helemaal open. Ze hebben het geadopteerd, het is hun gebiedje nu. Je hoeft er ook niet meer naar om te kijken. Het ziet er altijd spik en span uit. De knotgroep beheert die kade erg goed en als ze dat niet zouden doen dan kan je er niet eens meer wandelen.

Hans Peter bestempelt de knotgroep Asschatterkeerkade als een mooi voorbeeld van wat Samenleving Voorop is. Ze kwamen zelf met de vraag bij mij. Ze adopteerden die kade en gingen het beheren. Continuïteit is altijd wel lastig bij deze projecten. Nieuwe mensen werven, wie gaat dat doen als het nodig is? Zo was iemand heel actief bij de knotgroep, maar zat op een gegeven moment te tobben met zijn gezondheid. Ze gingen zelf nieuwe mensen zoeken. Fantastisch. En waar altijd de grootste schaarste aan is, zijn goede coördinatoren. Er moet één iemand in het groepje zijn die het gaat organiseren. De knotgroep heeft die structuur al, die hebben een voorzitter en een bestuursvorm.

Museumbunker

Een ander project, ook gerelateerd aan de Grebbelinie, is de Museumbunker, vertelt Hans Peter verder. De bunkers zijn een beschermd rijksmonument maar er gebeurde niet zo veel meer mee. Het was onder andere beklad met graffiti, er was vuur in gestookt en het was ooit zelfs een schapenstal geweest. Samen met de Historische Kring Leusden heeft de gemeente de bunker helemaal schoongemaakt en ingericht. Het is nu een klein museum over de oorlogsgeschiedenis van deze plek. Maar het staat midden in het buitengebied. Dus hebben we er een deur voor geplaatst. Om te voorkomen dat het weer een schapenstal wordt, lacht hij. Elke dag wordt

nu de deur open- en dichtgemaakt. Dit doet een groep vrijwilligers die we hebben gevonden via een oproep op sociale media en een advertentie in de krant. Ze hebben met elkaar een rooster gemaakt en het werkt. Het is echt een fundamentele functie, want recent hebben we er nog vandalisme in gehad.

Het coördineren van dit geheel is wel lastig. Ik kreeg een keer een telefoontje van een school in Amersfoort. “U bent van de gemeente? We staan momenteel met vijftig leerlingen voor de museumbunker. Op de website staat dat die open is.” Ja, dan heb je een vrijwilliger die het niet heeft geopend. Dan moet je ook weer gaan bellen, dus ik ben er maar snel zelf naar toe gescheurd om het te openen.

Wat je merkt en wat belangrijk is, is dat mensen waardering willen ontvangen. Het is heel belangrijk om dit bewust te doen. Om je waardering te laten blijken. Het zou bijvoorbeeld goed zijn dit af en toe vanuit de burgemeester te laten komen. Met het idee van: wow, te gek dat jullie dit doen! Vrijwilligers doen het werk vanwege het sociale netwerk, lekker buiten werken of vinden het leuk om te doen. Maar vanuit de omgeving willen ze wel graag waardering. We moeten laten zien dat ze waardevol zijn. Dit is heel makkelijk te doen en we zouden dat misschien nog wel beter kunnen doen als gemeente.

Voor al die processen zou je eigenlijk een plannetje moeten maken van hoe je die waardering uit. Het is nu een beetje ad-hoc. Zo van, oh ik moet die mensen nog even mailen. Of je hebt pas contact als het even niet lekker loopt. Ook het deelnemen aan een onderzoek zoals dit is goed. We zouden veel bewuster moeten kijken naar waardering en hoe we dat kunnen bieden. Zo een clubje als bij de Museumbunker is lastig aan de gang te houden en te motiveren. Daar mag eigenlijk best meer energie in gestopt worden. Je moet in mensen blijven investeren. Als een aantal wegvallen of ziek worden kan het in een keer omvallen. De bunker gaat in de winter dicht en wil Pietje het volgend jaar nog wel doen? Ze doen het een jaar en vinden het leuk, maar dat jaar erna? Wie gaat de nieuwe mensen werven?

Speelkazemat

Midden in een woonwijk in Leusden ligt een kazemat. Ik had altijd de droom om van die kazemat een speelding te maken. Ooit heb ik een presentatie gehad van een of andere maffe hoogleraar die vertelde over wat je met monumenten kon doen. Die hoogleraar zei: “Je kunt het monument laten liggen en dan verrot het, dat kan ook mooi zijn. Of je kunt het restaureren naar hoe het vroeger was. Of je kunt het een nieuwe gebruiksfunctie geven.” Dat was voor mij een enorme vonk. In een woonwijk ligt een kazemat, wat kan je er mee? Een speelplek dus.

Dit is wel een idee dat vanuit ons komt en waarin je bewoners mee moet krijgen. Maar we moesten er veel regie op houden want een speelproject moet worden gecertificeerd vanwege aansprakelijkheid en al dat soort dingen. Wat is dan je rol? Trekker, initiator of beheerder?

De bewoners vonden dat eerst eng, dat hele ding lag onder de grond. Maar op een gegeven moment was er een groep moeders die wel zeiden van: “Wow, we krijgen een speelplek die wel heel uniek is.” Toen sloeg de sfeer om in de wijk en is het nu ook wel een beetje van hun. We hebben toentertijd met de buurt een viertal ontwerpen besproken, de bewoners hebben hierin meegedacht. Nu vinden de bewoners het helemaal te gek, zo'n historisch ding met speelapparaten erin. De bewoners zijn er nu bij betrokken. Ze hebben de sleutel voor de ingang, maaien het gras en bellen als er iets stuk is. Alleen die groep bestaat uit moeders met kinderen in

speelleeftijd. Dus over vijf of tien jaar spelen die kinderen er niet meer en moet er een nieuwe groep gevonden worden.

Rol van de gemeente

Als gemeente hebben we denk ik het gevaar dat we te makkelijk zeggen: “De samenleving doet het wel.” We moeten heel goed beseffen dat het vrijwilligers zijn. Er wordt naar mijn mening weleens te makkelijk gedacht over vrijwilligers. Vrijwilligerswerk is geen vervanging van een professionele dienst. Dat gedachtegoed, denk ik, klopt weleens niet bij ons. De algemene paraplu van Leusden is hoogopgeleid en veel gepensioneerd. Een enorm leger aan vrijwilligers dat bereid is om zijn capaciteiten in te zetten. Maar je moet niet te veel verwachten, je kunt niet een professional vervangen door een vrijwilliger.

Wat heel belangrijk is binnen al deze projecten is wat de intrinsieke motivatie is van de vrijwilligers. Ik denk dat wij dat veel te weinig begrijpen. Wat moet je doen als gemeente wil je dit stimuleren? Je moet burgers betrekken zodat ze zelf dingen gaan oppakken, eigenaarschap. Dit vraagt juist heel veel begeleiding, daar moet je juist energie in steken als gemeente. Je wilt dat de bewoners een project intrinsiek van zichzelf maken. Of je doet het zelf als gemeente en je huurt iemand in. Of je zorgt dat er een groep bewoners om het project heen zitten die zich daarvan eigenaar voelen en het gaan regelen. Het is namelijk ook weleens misgegaan. Op de hele Grebbelinie zit een digitaal informatiesysteem met QR codes met informatie over het gebied. Dit moet wel bijgehouden worden. En er was één meneer die dit wel wilde doen. Ik heb het hem helemaal uitgelegd en hij moest het dan in zijn eentje doen. Maar na een tijdje was hij er mee gestopt. Ik had te weinig gelet op het waarderen van hem. Hij werkte alleen, er was geen sociale context, daar heb ik te weinig aandacht voor gehad.

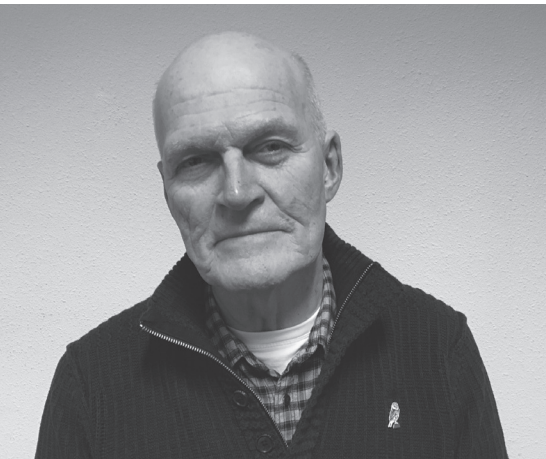
Het is spannend om te kijken wat voor rol je moet innemen als gemeente. Ik denk dat we dat weleens onderschatten. De vergissing die we volgens mij gemaakt hebben zijn de bezuinigingen. Er is een tijdje heel hard bezuinigd, tijdens de laatste crisis. Ik denk dat het een ontzettende vergissing was. Je wilt dat de burgers betrokken zijn bij hun omgeving. Als je dat belangrijk vindt, moet je daarin investeren. We hebben weleens een te romantisch beeld van die burger, hoogopgeleid, betrokken, dat hij of zij zich wil inzetten voor het algemeen belang. Mensen hebben gewoon geen tijd, de grote kans van Leusden is het feit dat we zoveel gepensioneerd hebben. Maar vraag de gemiddelde gepensioneerde hoe druk ze het hebben. Daar hebben we een beetje een ideaalbeeld van, is dat wel waar? Wanneer gaat de burger zich bewegen? Wanneer gaat die wat doen voor een langere tijd?

Peter de Booij en **Hans de Ruiter** – inwoners van Leusden en vrijwilligers Knotgroep en Knotgroep Asschatterkeerkade

Gesprek: 16 januari 2018

Peter de Booij

Hans de Ruiter

Peter de Booij woont sinds 1983 in Leusden en is sinds 2011 gepensioneerd. Daardoor heeft hij, naar eigen zeggen, de tijd en de ruimte om zich als vrijwilliger in te zetten. Maar hij is al veel langer actief in de knotgroep. Vanaf de start in 2011 is hij actief in de Beheergroep Asschatterkeerkade. Momenteel is hij één van de twee coördinatoren.

Hans de Ruiter woont sinds 1975 in Leusden en heeft zich na een oproep in de Leusder Krant in 1982 opgegeven voor het knotten van bomen in Leusden-Zuid. Dat heeft eind 1984 geleid tot de oprichting van de Knotgroep Leusden. De Ruiter is een aantal jaren coördinator geweest. Ook hij is vanaf het begin in 2011 betrokken geweest bij het beheer van de Asschatterkeerkade, in overleg met ambtenaar Hans Peter Reinders.

Knotgroep

De Ruiter: “De Knotgroep is ontstaan op initiatief van Landschapsbeheer Utrecht, zoals dat toen heette. Zij hebben een regio-coördinator die zicht heeft waar knotwilgen geknot worden en waar houtwallen uitgedund moeten worden. In de jaren ‘80 en ‘90 waren de subsidiemogelijkheden veel ruimer. Wij krijgen ook een vrijwilligersvergoeding per geknotte boom. Wat dat betreft hebben we overigens wel een verandering meegemaakt. De subsidies zijn aardig teruggedraaid. Maar wij doen het knotten nog steeds. Wij werken van eind oktober tot begin maart, om de veertien dagen op zaterdag.

Asschatterkeerkade

De Booij: “wij knotten bomen binnen de hele gemeente Leusden, bij boeren en soms in opdracht van de gemeente. Vanuit de Knotgroep heeft een klein groepje het beheer van de Asschatterkeerkade, een onderdeel van de Grebbelinie, gedeeltelijk overgenomen. Wij noemen ons groepje ook wel de Asschatterkeerkadekerels.

De Ruiter: “Toen de Asschatterkeerkade in 2011 in beeld kwam, vond een deel van ons het ook wel leuk om wat zomerwerk te hebben. We beheren de Asschatterkeerkade van 15 juni

tot eind september omdat we rekening moeten houden met het broedseizoen. We werken dan vaak op woensdagen. We begonnen met vier en het zijn er nu acht mensen, het is een groepje gepensioneerde bewoners van Leusden. We zouden er ook nog wel een paar mensen bij kunnen krijgen als dat nodig is. Verjongen wordt op enig moment wel noodzakelijk, want op een gegeven moment zitten er alleen nog maar tachtigplussers bij de groep. Daar zitten trouwens ook vrouwen bij.”

De Ruiter: “In 2010/2011 is de Asschatterkeerkade enorm onder handen genomen want het was totaal verwilderd en dichtgegroeid. Er zijn wel een paar honderd bomen die wij echt niet aankunnen, eiken en essen en die zijn er uitgezaagd. In het kader van het Grebbelinieproject zijn coupures aangelegd. Er zijn zandzakken (gevuld met cement) geplaatst en loopgraven en toen moest het kleine hout ook bijgehouden worden. Daar zijn wij voor gevraagd.”

De Booij: “het is wel een vreemde situatie dat de Asschatterkeerkade eigenlijk drie verschillende eigenaren kent. Aan de randen bij de weg en bij de akker, daar is de boer de eigenaar; er is een strook die van stichting De Boom is en het dijklichaam hoort bij Staatsbosbeheer. Hoewel de gemeente geen eigenaar is, heeft de gemeente ons wel gevraagd om de eerste vierhonderd meter flink uit te dunnen. Daardoor zijn wij in beeld gekomen en zijn wij gewoon begonnen. Voor het eerst in het najaar van 2011. Op 14 december 2011 is de Asschatterkeerkade officieel geopend.

Motivatie

De Booij: “het is heerlijk om buiten bezig te zijn en na verloop van tijd wordt het ook een beetje je eigen terrein. Je ruimt het op, je knapt het op, je besteedt er aandacht aan. We zorgen dat de paden begaanbaar zijn en we maaien. En de historische waarde maakt ook dat het bevredigend is een bijdrage te leveren. En het gaat gemiddeld om tien zaterdagen per jaar en dat is te overzien. Op een ochtend kan je echt wat voor elkaar krijgen. Op die tien zaterdagen kan je echt wat doen in het gebied. Maar als het heel slecht weer is dan haken we af, dan gaan we een andere keer verder.”

De Ruiter: “als wij dit gebied één jaar niet zouden beheren dan is het pad helemaal door de bramenranken overwoekerd. Dat maakt het werk heel nuttig. Daarnaast proberen we ook de biodiversiteit te verhogen door maatregelen te nemen voor de ringslang en de bosuil. Dat doen we in overleg met de gemeente.”

De Booij: “de sociale kant speelt ook een rol. Bij de Knotgroep en bij de Asschatterkeerkade. Iemand zorgt dat er koffie is, we beginnen met koffie drinken en dan heb je het ook over andere dingen dan alleen het werk. Dat sociale aspect is wel belangrijk. Bijvoorbeeld: sinds een paar jaar maakt een groepje uit de Knotgroep een keer per maand een wandeling met elkaar. Dat is dus iets dat ontstaan is vanuit de Knotgroep.”

De Ruiter: “tijdens het werk worden we ook regelmatig aangesproken door bezoekers, door wandelaars. Er zijn mensen die speciaal uit heel het land komen en dan vertellen dat zij, of bijvoorbeeld hun opa, nog hier bij de Grebbelinie heeft gediend. De waardering die je van die mensen krijgt geeft ook voldoening.”

Verantwoordelijkheid

De Booij: Staatsbosbeheer heeft aan het begin en aan het einde van het pad een prachtig bord neergezet over de Asschatterkeerkade. Dat is zo'n beetje het enige dat Staatsbosbeheer gedaan heeft, hoewel er in de laatste paar jaar wel verandering merkbaar is. Twee jaar geleden hebben wij op initiatief van Staatsbosbeheer een gesprek gehad over het beheer en Staatsbosbeheer heeft de coördinatie nu eigenlijk weer overgenomen en geeft ons ook een vergoeding. Dat is ook nodig voor de machines, die benzine nodig hebben en onderhouden moeten worden. Er is dus weer wat meer aandacht vanuit Staatsbosbeheer, maar het blijft dat als wij het beheer niet

zouden doen dat Staatsbosbeheer het niet op een vergelijkbare manier over zou nemen.” De Booij: ik voel wel een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Wij leveren een mooi stukje natuur af waar mensen met plezier wandelen. Daar dragen wij aan bij. Daarnaast, en dat is meer persoonlijk: ik heb mij voorgenomen om na mijn werkzame leven meer in de natuur te zijn en dat draag ik ook uit. Ik hoop dat andere mensen daar ook enthousiast van worden.” De Ruiter: de historische component is voor mij van belang en dat voelt als een maatschappelijke verantwoordelijkheid. De Asschatterkeerkade maakt onderdeel uit van de Grebbelinie en is een van de dwarse kades op de linie om stukken land te kunnen inrunderen (onder water zetten. Red.) voor het geval de vijand er aan zou komen. En dat speelt al vanaf halverwege de achttiende eeuw. Om een stuk daarvan in stand te houden, dat vind ik waardevol en daar lever ik graag een bijdrage aan. Ik woon dichtbij de Asschatterkeerkade, ik ben een fervent vogelaar en ik hou graag bij wat er vliegt en broedt. Dat is ook een persoonlijk genoegen. Ik hou het gebied tussendoor ook regelmatig schoon. En dat het terrein toegankelijker is geworden door de aanleg van een wandelroute, een tunneltje en een fietspad, waardoor meer mensen er van kunnen genieten, geeft voldoening. Ons werk is daarmee beter toegankelijk geworden.”

Samenwerking gemeente

De Booij: “Naast de Asschatterkeerkade doen we vanuit de Knotgroep nog meer projecten voor de gemeente. Knotten, uitdunnen etc. Een keer per jaar hebben we een overleg met de gemeente: wat hebben jullie gedaan dit jaar, hoe is dat verlopen en wat gaan jullie volgend jaar doen? Dat gaat dan over de Asschatterkeerkade, maar ook over een ander deel van de Grebbelinie dat wel eigendom van de gemeente is en andere klussen in de gemeente met de knotgroep. Wij zijn daar erg tevreden over. Soms vraagt Hans Peter Reinders ons om iets extra’s te doen, bijvoorbeeld om een paddenpoel weer open te maken, dat soort dingen. Dat is niet echt knotgroepwerk maar wel dingen die we leuk vinden om te doen.”

De Ruiter: “we hebben twee bosmaaiers en een bladblazer van de gemeente in bruikleen. Dan kun je ook wat meer. Hans Peter Reinders weet ook dat hij niet bij de knotgroep aan moet komen om enorm dikke eiken om te zagen, want daar zijn wij niet van.”

De Ruiter: “de waardering vanuit de gemeente is er zeker. Voormalig wethouder Joyce van Beek heeft zich ook regelmatig positief uitgelaten over de Knotgroep en voor de huidige wethouder geldt dat ook. Ik benadruk nog maar eens dat de gemeente naar ons toe een positieve en plezierige rol speelt. En het is belangrijk dat de waardering vanuit de gemeente ook uitgesproken wordt. De Booij: “die waardering werkt stimulerend. We hebben het wel eens over Staatsbosbeheer en daar zeggen ze dat ze dingen doen maar dan doen ze het uiteindelijk niet. Bij de gemeente is dat juist niet het geval. We hebben nooit een moment gehad dat we er mee op zouden willen houden.”

Samenleving Voorop en de toekomst

De Booij: “De Knotgroep en de Beheergroep Asschatterkeerkade speelden al voordat Samenleving Voorop bestond. Wij waren de tijd eigenlijk vooruit. Ook is dit niet echt een initiatief vanuit bewoners, maar meer vanuit de gemeente. Het is wel zo dat het inzet van vrijwilligers steeds meer wordt verwacht. In de zorg zie je het ook dat er meer door de gemeenschap gedaan wordt omdat het anders heel veel geld kost. Voor ons geldt dat wij het leuk vinden om te doen en als er dan nog goede faciliteiten zijn zoals bij ons het geval is, dan snijdt het mes aan twee kanten.”

De Ruiter: “ik sluit me bij Peter aan. Ik vind ook dat samenleven betekent dat je samen met je buurtbewoners probeert om je woonomgeving aantrekkelijk te houden of te maken. Er zijn mensen die vinden dat de gemeente alles buiten hun eigen erf moeten oplossen, maar daar ben ik helemaal niet van.”

Jaap de Witt – vrijwilliger Museumbunker en ambtenaar gemeente Leusden (niet beleidsmatig)

Gesprek: 17 januari 2018

Jaap de Witt werkt bij de gemeente Leusden in de drukkerij en dat doet hij al 25 jaar. Hij komt uit Leusden en is in 2005 naar Hoevelaken verhuisd. Zijn binding met Leusden is nog sterk. Via zijn werk heeft hij regelmatig contact met de Historische Kring, waardoor hij enthousiast werd over de geschiedenis van de Grebbelinie. “Als klein kind heb ik daar veel gespeeld, het was een spannende plek. Ik wist toen niets af van wat zich hier had afgespeeld. Nu ik mij als vrijwilliger inzet voor de Museumbunker is dat veranderd.” Bovendien heeft De Witt iets met de oorlog omdat zijn opa destijds in Groningen is opgepakt omdat hij niet mee wilde werken met het oppakken van Joden.

Museumbunker

De Museumbunker is een oude Duitse bunker die in de Tweede Wereldoorlog is gebouwd en verbouwd is tot een museum. Een groepje vrijwilligers opent de bunker rond acht uur 's morgens en sluit de deur weer aan het einde van de middag. In de periode oktober tot maart is de bunker gesloten omdat het dan te koud is voor bezoekers en om de vleermuizen in de bunker met rust te laten.

In de bunker zijn foto's te zien en zijn informatieborden opgehangen. In de bunker wordt verteld over de Tweede Wereldoorlog en specifiek wat er in de omgeving van de bunker is gebeurd. Zo is er een boerderij platgebrand, omdat de Duitsers schootsveld wilden hebben. Er wordt ook verteld over de omstandigheden waarin de Duitsers in de bunker leefden en over de gevangenen uit Kamp Amersfoort die die bunker moesten bouwen.

De Stichting Grebbelinie heeft de bunker opgeknapt en ongeveer drie jaar geleden als museum ingericht. “De Grebbelinie loopt tot Rhenen en daar zijn verschillende bunkers die toegankelijk worden gemaakt. Ze hebben verschillende bestemmingen. Naast het museum is er bijvoorbeeld ook een bunker voor vleermuizen, een andere is weer als speelplek ingericht. De bunkers zijn dus op verschillende manieren in gebruik. Het idee is om de historie levend te houden. Er zijn bijvoorbeeld ook zandzakken geplaatst, zodat je, als je er doorheen rijdt, snapt dat dit oorlogsgebied was. Ik vind het leuk om meer over de bunkers te weten te komen. Je leert allerlei details, dat er bijvoorbeeld een kanon in de bunker stond en hoe ze de dampen als gevolg van het afvuren snel af konden voeren. Uiteindelijk is dat nooit gebeurd want de Amerikanen kwamen van de andere kant, vanuit Amersfoort. De Duitsers zijn gevlucht en het kanon is nooit gebruikt.”

Samenwerking met de gemeente

Er zijn ongeveer tien vrijwilligers die de bunker afwisselend openen en sluiten. “Verder halen we het zwerfafval weg en we zorgen ervoor dat de informatieborden goed leesbaar zijn. Vorig jaar met Koningsdag was er een dikke glazen plaat vernield door er met een steen tegenaan te

gooien. Dus toen heb ik de politie gebeld en dan wordt er hier op het gemeentehuis voor gezorgd dat er een nieuwe plaat komt. Ik maak dan ter plaatse een foto en geef het dan door aan een collega die het dan verder oppakt. Dat gaat dan ook in overleg met de Historische Kring.” “Als er iets is, zoals die vernieling, dan wordt dat altijd goed opgepakt. Verder hebben we een keer per jaar overleg. Dan hebben we een middag met alle vrijwilligers, de beleidsmedewerker van de gemeente en de wethouder. We praten dan bij hoe het afgelopen jaar is gegaan en of er verbeteringen nodig zijn. Die zijn er ook gekomen. Zo is er nu een goede bewegwijzering omdat we merken dat sommige bezoekers de bunker niet goed konden vinden. En nu zijn we bezig met een plan om een deelfiets te regelen die bij de fietswinkel kan komen te staan, omdat mensen die met het openbaar vervoer komen, best ver moeten lopen.”

Waardering

“In de bunker staat een potje waarin bezoekers geld kunnen doneren. Wij leggen er dan zelf wat geld bij en dan gaan we een keer per jaar met z'n allen uit eten. Een paar jaar geleden zijn we naar het Cavalieriemuseum in Amersfoort gegaan en aansluitend hebben we toen wat gegeten samen.

De wethouder is erg betrokken, het is hier op het gemeentehuis allemaal heel laagdrempelig.”

“Als ik 's middags naar de bunker rijd om hem af te sluiten, dan zijn er vaak nog mensen die een dagje Grebbelinie doen en de bunkers bezoeken. Dan ontstaan er vaak gesprekken. Er komt dan altijd wel een verhaal. Mensen zijn echt geïnteresseerd. Er ligt ook een schrift en daarin kunnen mensen reacties opschrijven. Soms zitten daar ook reacties van Canadezen tussen bijvoorbeeld en vaak reacties dat het goed is om dit in stand te houden. Regelmatig komen ook schoolklassen naar de bunker toe. Die interesse en verhalen geeft veel waardering. Dat vind ik eigenlijk het leukste, die contacten.”

Leusden leuker en gezelliger maken

De Witt vindt het vanzelfsprekend dat mensen zich inzetten voor hun omgeving. “Er zijn ook veel vrijwilligers in Leusden en dat is ook goed want we moeten samen Leusden gezellig maken en op de kaart zetten. Met de Grebbelinie hebben we dat ook gedaan.”

“Samenleving Voorop vind ik een goed idee. In Leusden letten veel mensen ook wel al op hun woonomgeving. Wie een perkje voor de deur heeft, houdt dat samen met buurtbewoners ook wel bij. Als je toch met je schoffel bezig bent in je eigen tuin en je draait je om en je kan nog een stukje meenemen of je ziet zwerfafval liggen, waarom zou je dat dan niet even opruimen?”

Samen op weg

Samenleving Voorop klinkt wat afstandelijk. Het is alsof het wat verder weg bij jezelf staat. De samenleving? Oh dat zijn zij. Samen op Weg geeft meer aan dat je met elkaar ergens heen gaat, je bent samen in beweging ergens naartoe. Dat is actiever en het is ook direct duidelijk dat je het samen moet doen. ‘Samen op weg’ zou ik een betere naam vinden.

Like van de Ham – Van Hulten, medeoprichter bewonersvereniging Leusden ZeT

Gesprek: 2 februari 2018

Samen met zes andere bewoners heeft Like van der Ham – van Hulten de bewonersvereniging Leusden ZeT opgericht. De bewonersvereniging voor Leusden Zuid en Tabaksteeg heeft als doel het verbinden en levendig maken van de wijk, met als centraal punt het Maximaplein en multifunctioneel centrum Antares. Wat hebben ze gedaan, wat zijn hun tips en wat kunnen de gemeente en andere bewoners van ze leren? Als medeoprichter doet Like haar verhaal.

Leusden ZeT

Leusden ZeT staat voor Leusden Zuid en Tabaksteeg, legt Like uit. Het is een bewonersvereniging en we fungeren als koepel. Zo willen we zorgen dat alle activiteiten die al plaatsvinden in Antares meer en duidelijker zichtbaar worden en we helpen mensen initiatieven op te zetten. We richten ons vooral op een goede communicatiestructuur en belangenbehartiging voor veel activiteiten in de wijk. Het ontstaan van Leusden ZeT komt vanuit een idee van Martijn Kleppe (voorzitter Leusden ZeT). Hij liep rond met een idee van een Techlab. Hij was een keer op bezoek bij de bibliotheek in Tilburg. Daar waren toen jongeren aan het programmeren en kwam er een oudere man binnen met zijn telefoon die het niet deed. Hij vroeg of iemand hem kon helpen. Een jongen stopte met programmeren en ging hem even helpen. Martijn dacht toen: *'Zou het niet gaaf zijn als wij in Leusden in onze wijk ook zo'n Techlab zouden kunnen creëren? En wat is daarvoor nodig?'* Toen benaderde hij mij en dat idee hebben we opgepakt en daarna is het gegroeid.

Multifunctioneel centrum Antares

Het multifunctioneel centrum Antares heeft een hele geschiedenis, vertelt Like. Het is in 2011 open gegaan en de samenwerking tussen organisaties liep er niet zo lekker. Antares is een multifunctioneel gebouw. Er zitten, naast twee scholen en een kinderopvang met buitenschoolse opvang, ook nog een peuterspeelzaal, café en een sportcentrum in. Daarnaast zijn er nog wat lokalen voor verhuur. De ruimtes waren grotendeels leeg en het café liep niet. Eind 2015 kwamen er nieuwe ondernemers en wat leuk was aan deze jongens is dat ze zijn gestart met bingoavonden en een aanschuifdiner. Dat doen ze nu wekelijks. Voor de Woningstichting Leusden was het gebouw verliesgevend. Afspraken tussen het college van burgemeester en wethouders en de Woningstichting Leusden, met als gevolg een raadsbesluit, moest een verandering teweegbrengen. Onderdeel van het besluit was dat er tienduizend euro per jaar voor drie jaar beschikbaar zou zijn voor bewonersinitiatieven om levendigheid in en rond het gebouw te creëren. Om te zorgen dat het gebouw meer aantrekkingskracht krijgt.

Dat speelde dus in het voorjaar toen Martijn naar mij kwam met zijn idee van het Techlab. Toen zijn wij gaan nadenken over de mogelijkheden. In juni (2017) organiseerden Woningstichting

Leusden en de gemeente Leusden een informatieavond. Binnen een week hadden we een korte enquête gemaakt. Want is er wel behoefte voor iets in de wijk? Wij kunnen het wel leuk vinden maar als niemand het wil doen, dan gaan wij het ook niet doen. Daar is toen heel positief op gereageerd. Negentig enquêtes zijn toen in korte tijd ingevuld en daarmee zijn we aan de slag gegaan. We hebben mensen erbij gevraagd en we hebben toen in september een meedenkavond georganiseerd. Tijdens die meedenkavond hebben we de bewoners gevraagd welke activiteiten zij leuk zouden vinden om te organiseren. De bewoners hebben zelf groepjes gemaakt en we hebben ze een soort businessplan laten maken om ze te laten kijken wat ze nodig hebben en hoe ze het gaan organiseren. Aan het eind van die avond waren acht ideeën uitgewerkt en op dit moment zijn zes ideeën in werking. Het zijn allemaal aparte initiatieven die allemaal zelfstandig werken. Dat betekent dat ze zelf hun plannen bedenken en ze ook zelf een aanvraag doen voor een bijdrage uit het Fonds Samenlevingsinitiatieven. Als voorbeeld is er het formulierenclubje. Een initiatief waarbij samenwerking met Larikslaanz is gezocht. Die willen graag mensen helpen met het invullen van formulieren en ze hebben bij het Fonds Samenlevingsinitiatieven een aanvraag ingediend die de huurkosten dekt voor een ruimte, om privégesprekken te kunnen voeren, en daarnaast ook om flyers te maken die verspreid kunnen worden. Wij hebben ze geholpen in de opstartfase van hun initiatief door ze de eerste twee maanden wekelijks een ruimte te laten huren en die kosten te dekken. In die tijd hebben we ze ook geholpen met de aanvraag voor het Fonds Samenlevingsinitiatieven. Maar als dat fonds binnenkomt dan gaat het gewoon lopen en dan val je als initiatief wel onder de noemer Leusden Zet, maar ben je wel zelfstandig.

Terugblik

Met de vraag of ze nog mooie momenten kan omschrijven tijdens het opstarten van bewonersvereniging vertelt Like enthousiast over de verschillende initiatieven en de opstart van de bewonersvereniging zelf.

De meedenkavond was best wel spannend omdat Leusden-Zuid een samenstelling is van, in de tijd gezien, drie wijken. Je hebt mensen die al veertig jaar in dezelfde wijk wonen, maar elkaar nooit hebben gesproken. Het was dus heel spannend. We hadden wel enthousiaste reacties gekregen op de enquête, maar komen die mensen ook naar een avond en willen ze wel een plan maken? En zijn er van het groepje dat een plan bedenkt wel één of twee mensen die het ook daadwerkelijk willen gaan doen? Zes ideeën zijn nu in werking, dus die meedenkavond was heel speciaal.

De koffieochtend, de haak- en breimiddag en de ruilboekenkast zijn op zich heel speciaal. Die gingen zo snel van start dat wij nog niet eens wisten hoe we het precies vorm gingen geven en ze waren al, bij wijze van spreken, aan het koffie drinken. Dat zijn echt wel bijzondere momenten, want dan zie je dat met een steuntje in de rug mensen bereid zijn er echt voor te gaan. Het is ook een kwestie van lange adem. Het vergt tijd voordat het groeit. Wat je nu ziet is dat het groepje koffiedrinkers heel gestaag aan het groeien is. Maar ja, de eerste paar keer hebben ze er met zijn tweeën of drieën gezeten en was er twijfel of ze ermee door zouden gaan. Gelukkig zaten er een paar mensen bij die zeiden dat het wel eventjes kon duren. Dat is gewoon zo leuk om te zien dat er geduld is bij die mensen en dat het dan lukt.

Samenleving Voorop

De rol van Samenleving Voorop is volgens Like duidelijk te zien in de samenwerking met de gemeente. De gemeente steunt natuurlijk het idee dat de samenleving actief wordt in de wijk

en dat er activiteiten georganiseerd worden. En die zagen natuurlijk ook dat Antares heel matig gebruikt werd en dat bewoners een grotere rol kunnen spelen. In dat kader is er dus vanuit de beleidskant gekeken en is er geld beschikbaar gesteld. Je merkt duidelijk dat we steun krijgen vanuit de gemeente. Dat is denk ik het belangrijkste, dat je die steun ervaart. En daarnaast ook de financiële middelen.

Het budget dat de gemeente beschikbaar heeft gesteld, wordt ingezet om de opstartfase van de vereniging op gang te krijgen en om communicatiekosten te dekken. Zo zijn we een maandkalender aan het ontwikkelen en hebben we een website. Ook willen we een groot scherm hebben dat digitaal aangestuurd wordt met een maandkalender en wat dan in het gebouw komt te hangen. Het budget van tienduizend euro per jaar voor drie jaar maakt dat het voor bewoners heel makkelijk is om een start te maken. Voor het eerste jaar ontvangt Leusden ZeT het bedrag, een luxe. Voor het eerste jaar hoeven wij ons geen zorgen te maken, dat is heel fijn. Wel kijken we hoe wij het geheel op een duurzame wijze op gaan zetten. Voor drie jaar is er tienduizend euro beschikbaar voor bewonersinitiatieven rondom Antares. In jaar twee en drie kan dat naar ons of naar andere initiatieven gaan. We zijn nu dus al aan het kijken hoe we in de komende jaren nog steeds baat hebben bij het geld wat we nu hebben gekregen.

Daarnaast krijgen we ook steun van de wethouders en ambtenaren. Ik ben nu bezig met een vergunningaanvraag. Onderdeel van de vergunning is het invullen van een calamiteitenplan. Je merkt aan de ene kant dat een ambtenaar heel strikt kan zijn, maar aan de andere kant merk je ook dat ze bijvoorbeeld wel voor je willen bellen om iets uit te zoeken. Ik neem zelf de tijd om een gesprek aan te gaan en zit dan vijf minuten langer aan de telefoon om mijn situatie uit te leggen als bewoner. Dan merk je als je uitlegt dat je het in de avonden of weekenden moet doen en weinig tijd hebt, dat ze daar ook begrip voor tonen. En dat ze inzien dat we vrijwilligers zijn en dat we misschien niet direct de kennis hebben om het inhoudelijk in te vullen zoals vereist is. Dan zie ik dat als je dan het gesprek aangaat en even iets meer tijd neemt dat er meegedacht wordt. En dat is echt iets van Samenleving Voorop, vanuit de gemeente. Niet de 'ja maar', maar de 'ja mits' gedachte. Dus echt kijken van wat er kan en meedenken. Dat ervaar ik echt duidelijk.

Tips voor de toekomst

Ik heb een politieagent in mijn netwerk. Daar stel ik vragen aan en die denkt met mij mee over het calamiteitenplan. Bijvoorbeeld over de eisen die gesteld worden door de nood- en hulpdiensten. Maar ja, dat hebben ander mensen niet. De les is dan: Hoe kan je stimuleren dat mensen erover nadenken zonder ze misschien een kant en klaar calamiteitenplan te geven? Bijvoorbeeld een soort instructie voor mensen die eigenlijk niet gewend zijn dit soort dingen te doen. Als je echt Samenleving Voorop wilt is de uitdaging om te kijken hoe dingen toch simpeler of eenvoudiger gemaakt kunnen worden. Dat je er niet uren aan kwijt bent. Ik denk ook dat de gemeente kan helpen met contact leggen met andere organisaties waar je niet direct zelf contacten mee hebt. Dat ze je echt wegwijs maken in waar je allemaal terecht kan. En ook het meedenken, want vanuit de gemeente weten ze natuurlijk nog beter welke bedrijven er allemaal zitten.

Ik wil de gemeente ook meegeven om na te denken over het creëren van een vaste ruimte die gewoon beschikbaar is voor een bewonersinitiatief in de wijk. Als er iets is wat echt fijn zou zijn is het een ruimte die altijd beschikbaar is, dag en nacht bij wijze van spreken, om te vergaderen en om activiteiten te regelen.

Wat voor ons ook heel fijn is, is de financiële steun en dat moet niet onderschat worden. We hadden onze financiële ondersteuning ook bij het Fonds Samenlevingsinitiatieven kunnen aanvragen. Maar het grote verschil is dat je bij het Fonds Samenlevingsinitiatieven vanaf duizend euro aan matching (cofinanciering) moet doen. Dan moeten er andere partijen mee financieren. Dus als je een aanvraag doet met een totaalbedrag van tienduizend euro dan kan je vijfduizend euro van het fonds krijgen en vijfduizend moet van andere plekken komen. Dat is gewoon heel lastig en erg bureaucratisch om dat te realiseren. Alhoewel ook wel weer te begrijpen. Daar zit misschien ook wel een tip voor de gemeente. Waar zijn alle fondsen en waar kan je geld vandaan krijgen?

Op de vraag of ze een nieuwe naam zou weten voor de voortzetting van Samenleving Voorop komt Like met het volgende: Samenleving Voorop is multi-interpretabel en dat heeft het voordeel dat iedereen zijn eigen definitie ervan geeft. Dat kan ook een nadeel zijn. Maar je wilt eigenlijk een netwerksamenleving waarin iedereen gelijk is. Waar afhankelijk van het moment in een project of initiatief de gemeente of een andere partij zoals bewoner een trekkersrol heeft en invulling geeft. Op een manier (met kennis of kunde) die op dat moment in het project of initiatief nodig is. Dus als je vraagt om een andere naam dan zou ik iets bedenken waar dat 'netwerk' in vertaald zit. Dat zou ik veel mooier vinden.

Paul van den Hengel – actieve bewoner, voorzitter Groenstichting Rozendaal

Gesprek: 18 januari 2018

In de jaren zeventig vestigde zich een aantal grote bedrijven in Leusden. Om werknemers te huisvesten, is in die tijd een aantal nieuwe wijken gebouwd. Rozendaal is één van die wijken. Het is een wijk met 476 woningen, die ook wel Eurowoningen genoemd worden. Die naam is afgeleid van de naam die architect Henk Klunder aan de nieuwe wijk gaf: Europarkstad Leusden. Het is één van de eerste wijken in Nederland met drive-in woningen. Bovendien is het een experimentele wijk, waarin de bewoners een hoge mate van zelfbestuur hebben. Destijds was het de bedoeling om tien experimenten met zelfbestuur in Nederland te starten, maar Rozendaal is de enige wijk waar dat ook daadwerkelijk is gebeurd. Paul van den Hengel woont ongeveer zeven jaar in Rozendaal en is voorzitter van de Groenstichting Rozendaal, de stichting die het zelfbeheer coördineert.

Zelfbestuur

“De wijk was opgezet met het idee bewoners meer bij hun woonomgeving te betrekken. Het enige wat de gemeente doet is het uitvoeren van het onderhoud van wegen, paden, verlichting en riolering. Verder doen wij alles zelf. We besteden ons groenonderhoud uit, we hebben ons eigen openluchtzwembad met personeel in de zomer, een tennisbaan, een natuureiland, een basketbalveldje, allerlei faciliteiten. Dat betekent ook dat bewoners een eigen bijdrage leveren en dat we een bestuur hebben. We kunnen de kosten voor de bewoners laag houden door hun vrijwillige inzet. Uiteindelijk kunnen we onze wijk zo organiseren dat het daar beter is dan in welke andere wijk ook. Dat is ook te merken, want mensen die in onze wijk hebben gewoond, zijn na studie bijvoorbeeld weer teruggekomen omdat ze daar een leuke jeugd gehad hebben. Het komt dus voor dat zowel de ouders als de volwassen kinderen allebei in de wijk wonen.”

“Het bestuur van de Groenstichting Rozendaal is verantwoordelijk voor een begroting van ongeveer € 250.000,- per jaar. Dat wordt opgebracht door bewoners en door de gemeente. De gemeente geeft, via een verdeelsleutel, een budget aan ons dat men voor onze wijk anders aan groenonderhoud kwijt zou zijn. Bewoners betalen ieder 45 euro per maand en dat is niet veel als je kan zwemmen en tennissen wanneer je maar wil.”

Veel vrijwilligers

“We hebben veel vrijwilligers, in ons bestuur en in de vele kortlopende projecten. Het hebben van een eigen zwembad helpt ook bij het bevorderen van de sociale cohesie. Aan het begin van het zwemseizoen is er een openingsborrel, dan geef ik als voorzitter een speech, we hebben zwembadkampeeractiviteiten aan het eind van de zomer, tijdens de zomervakantie zijn er activiteiten voor de basisschooljeugd, zoals spellen en film.”

“Het wordt de laatste tijd wel iets moeilijker om vrijwilligers te vinden. Ons dagelijks bestuur bestaat uit vijf personen en sinds kort hebben we een vacature omdat iemand verhuisd is. Maar voor ons algemeen bestuur (dat uit 12 personen bestaat; 1 vertegenwoordiger per plein) hebben we meerdere vacatures. En we hebben op dit moment te weinig vrijwilligers voor de jaarlijkse Garage Sale. Dat is een groot ding in Rozendaal en dat trekt bezoekers uit de wijde omgeving en verder. Dan doen we daarvoor een oproep omdat we het anders niet kunnen doen. Meestal komen er dan nog wel wat reacties. Je ziet dat ook bij ons de individualisering invloed heeft, maar tegelijkertijd moeten we onszelf gelukkig blijven prijzen want we doen wel eens rondleidingen voor gemeenteraadsleden van andere gemeenten en dan begrijpen die mensen niet dat wij zoveel vrijwilligers hebben. En niet alleen dat: men vraagt zich dan af hoe het kan dat wij een eigen zwembad hebben en er nergens zwerfvuil op straat ligt.”

Taakverdeling met gemeente

“Wij zijn over het algemeen tevreden over de taakverdeling met de gemeente. Het zou ook wat ver gaan als wij zelf onze riolering zouden moeten doen of onze wegen moeten onderhouden. We hebben ook regelmatig overleg met de gemeente als er iets speelt. Soms worden we met iets geconfronteerd, zoals de bezuiniging op speeltoestellen in de openbare ruimte. Daar zijn wij niet per se tegen, want speeltoestellen zijn erg duur en er is een nieuwe tendens van spelen in de natuur. Daar denken we dan samen met de gemeente over na. En als wij andere keuzes willen maken, dan moeten we dat zelf betalen.”

“We hebben soms ook discussiepunten. Zo heeft de gemeente in de afgelopen jaren bezuinigd op het groenonderhoud. Daar hebben wij de gevolgen van ondervonden want onze kosten zijn juist gestegen. In onze wijk staan de huizen compact bij elkaar met daar omheen veel groen, de bomen zijn ouder geworden en eigenlijk is onze wijk een natuurgebied geworden waar ook mensen uit de omgeving komen wandelen. We zitten tussen de eekhoorns en de spechten. Dat is heel bijzonder, maar vorig jaar werden we ineens met terugwerkende kracht gekort op ons groenbudget. Omdat de gemeente heel erg laat was met de jaarcijfers van de afgelopen jaren, hadden wij ineens een groot gat in onze begroting. Uiteindelijk zijn we daarover tot een uitstekend vergelijk gekomen waarbij het verschil gemiddeld is. Wij voelen ons dus ook wel gehoord. Binnenkort hebben we weer iets om over te spreken. De gemeente wil voortaan een vast bedrag per wijk voor het groenonderhoud toekennen. Over de verdeelsleutel moeten we met de gemeente onderhandelen. Wij hebben veel bewerkelijk groen en verdienen daardoor een andere status dan een gemiddelde woonwijk, vinden wij.”

Verantwoordelijkheid zelfbestuur

“Wij hebben als stichting natuurlijk de nodige verzekeringen afgesloten. Nu de wijk 45 jaar oud is, lopen we nu ook wel tegen dingen aan die niet altijd even duidelijk zijn. Er zijn bijvoorbeeld een paar grote bomen die schade geven onder het pad en de huizen van sommige bewoners. De vraag is hoe we hier mee om gaan. Wij zijn verantwoordelijk voor het beheer, maar we zijn niet de eigenaar van de grond. Hebben we onvoldoende beheerd of is dit iets wat niet te voorzien was geweest? Wat is de rol van de eigenaar? Daar moeten we uit zien te komen.”

Relatie met de gemeente

“Zoals ik al aangaf voelen wij ons wel gehoord door de gemeente. We kunnen snel een afspraak maken als wij denken dat dat nodig is. Ik heb ook het gevoel dat we voor hetzelfde doel staan: zij willen een leefbare gemeente, wij willen een leefbare wijk.”

“Ik kan niet bedenken wat de gemeente meer zou kunnen doen dan nu al gebeurt. Bij de

Garage Sale bijvoorbeeld maken we een rondje met de gemeente om te beoordelen wat wel en niet kan. Bijvoorbeeld of wel of niet in de bermen geparkeerd kan worden en er is ook overleg over vergunningen en dergelijke. De gemeente is ons aan alle kanten ter wille. Ik vind dat de samenwerking met de gemeente ook alleen maar verbeterd is. Ik denk dat er een club mensen in het gemeentehuis zit die niet alleen wil controleren maar ook vertrouwen heeft in ons.”

Verbeteringen aan de wijk

“In onze wijk heb je het gevoel alsof je in een vakantiepark bent. Bij ons lopen mensen in badjas op straat om naar het zwembad te gaan. In een willekeurig andere wijk in Nederland zou je voor gek verklaard worden, bij ons is het heel normaal. Dat maakt Rozendaal bijzonder. Verder is het beheer van de wijk steeds professioneler geworden en er zijn meer initiatieven bijgekomen. Pas hebben we voor het eerst ‘Heel Rozendaal Bakt’ gedaan. We hebben koffieochtenden voor senioren, iets wat nu alleen in de zomer kan als het zwembad open is. Dat willen we graag uitbreiden. Het gebouw van het zwembad moet, na 45 jaar, vernieuwd worden. Wij willen daar een nieuw gebouw neerzetten dat we dan anders in kunnen delen. De kleedkamers kunnen kleiner, waardoor er meer ruimte komt voor binnenactiviteiten. We willen er een multifunctionele ruimte van maken zodat koffieochtenden voor senioren ook in winter kunnen en dat er spelletjesmiddagen voor kinderen gehouden kunnen worden als het slecht weer is. De wijkverpleegkundige kan daar dan ook spreekuur houden en de beheerder van de wijk kan er terecht om bewoners te spreken. Sommige bewoners vinden dat in de omgeving al genoeg plekken zijn, maar juist voor senioren en kinderen kan het echt goed zijn als zij een huiskamer voor de buurt vlakbij hebben. Hoe dichterbij de burger hoe meer het gebruikt wordt. En het zou ook wat kosten besparen want nu huren we een ruimte als we als bestuur moeten vergaderen.

Geitenwollensokkerig

“De naam Samenleving Voorop vind ik wat geitenwollensokkerig klinken. Ik zou eerder een slogan in de richting van ‘de gemeente, dat zijn wij’, willen. Veel mensen zijn het idee kwijt dat wij met z’n allen de gemeente zijn. We zijn met z’n allen verantwoordelijk, niet alleen de gemeente. Ik vind dat de gemeente dat ook best duidelijk mag maken: ‘wij zijn er voor jullie, maar jullie moeten ook wat doen. Anders wordt jullie bijdrage ook alleen maar hoger.’ Bij ons in Rozendaal werkt het bijvoorbeeld goed dat we een keer per jaar een grote opruimdag hebben. En dat is ook nog gezellig. We drinken eerst koffie, gaan aan de slag, drinken ‘s middags een wijntje en dan heb je uiteindelijk een leuke dag terwijl je aan het opruimen bent.”

Actieve bewoner **Ton Weevers** en **Tanja Kerkvliet** van Scholen in de Kunst over Leuker Leusden

Gesprek: 15 december 2017

Tanja Kerkvliet werkt bij Scholen in de Kunst in Amersfoort dat ook een locatie in Leusden heeft en is voorzitter van de cultuurkoepel. Scholen in de Kunst verzorgt cursorisch aanbod op het gebied van kunst en cultuur. We verzorgen onder meer theater en muzieklessen. Daarnaast zijn wij actief op basisscholen in Leusden.

Ton Weevers woont in Leusden sinds 1974. Na mijn werkzame leven, ongeveer acht jaar geleden, ben ik begonnen een en ander te organiseren op het gebied van kunst en cultuur. Eerst was ik voorzitter van het culturele centrum Het

Hoekhuis dat destijds bestond. Dat had vooral een functie als buurthuis. Een van de eerste taken was om dat buurthuis eigenlijk om zeep te helpen. Het paste qua omvang en aanbod niet meer in de tijd. Het idee was om in plaats daarvan Leusden met 30.000 inwoners wel een cultureel centrum te geven in de vorm van een theater. De vorige burgemeester was op dat moment net bezig met het vormgeven van Samenleving Voorop en dit was het eerste project dat enigszins een behoorlijke omvang had. Voor het nieuwe theater is meer dan 100.000 euro sponsorgeld binnengehaald. We hebben een jaar verbouwd en toen is het theater dat de naam *De Tuin* meekreeg, er gekomen. Het staat er nu zeven jaar en ik heb twee jaar geleden afscheid genomen.

Samenwerking cultuurpartijen in de cultuurkoepel

Weevers: de cultuurkoepel is een samenwerking van vier culturele partijen. Waarom zijn wij als cultuurkoepel gestart? In het collegeakkoord van vier jaar geleden kwam het woord cultuur niet voor. Er werd gezegd: wat goed is hoeft je niet te omschrijven, maar wij waren het er daar niet mee eens. De wethouder cultuur heeft toen de handschoen opgepakt. Hij zei: jullie hebben gelijk maar pak het dan op. Dat was de basis van *Leuker Leusden* en de *cultuurvisie* die we in 2015 geschreven hebben. Dat heeft toen tot samenwerking geleid.

Samenleving Voorop

Weevers: voor Samenleving Voorop verleende de gemeente project- en prestatiesubsidies. Dat was een gewoonte geworden: iedereen kreeg ieder jaar hetzelfde en dat ging zo z'n gangetje. Daar is een kruis door gezet. Nu worden initiatieven beoordeeld door het Fonds Samenlevingsinitiatieven. Weevers: wij hebben in het proces van de cultuurnota een aantal dialoogsessies met bewoners georganiseerd om ideeën op te halen. Er zijn al veel mooie en leuke initiatieven maar wij waren vooral op zoek naar dingen die er nog niet zijn. Daar is de nota Leuker Leusden uit ontstaan met concrete projecten. Dan zie je dat de cultuurkoepel wel de aanjager moet zijn om uit te

voeren. Een van mooiste voorbeelden is *de opera*. Dat is iets totaal nieuws voor Leusden. Het idee was mooi, maar het uitvoeren is een grote klus gebleken. *Het Theaterterras* is ook een mooi voorbeeld. Dat hebben we in 2014 en 2016 georganiseerd. De organisatie daarvan geven we nu meer in handen van vrijwilligers.

Kerkvliet: Samenleving Voorop betekent voor ons eigenaarschap leggen bij de inwoners van Leusden op projecten. Het is verstandig er altijd voor te zorgen dat je kennis blijft delen en dat je mensen ondersteunt en dingen aanreikt. We hebben wel een goede modus gevonden denk ik: bij de koepel zit al veel kennis en daar vanuit proberen wij onze tentakels uit te slaan in Leusden. Ik denk dat dat nog sterker zou kunnen maar we hebben in vier jaar veel bereikt.

Kerkvliet: Samenleving Voorop klinkt heel goed en veel bewoners willen wat maar als puntje bij paaltje komt, dan blijkt dat echt wat te vragen van mensen qua inzet. En uiteindelijk merk je dat veel projecten uiteindelijk door de leden van de cultuurkoepel gedragen worden. Maar alles wat de leden van de cultuurkoepel meer doen dan volgens hun reguliere taken zou moeten, wat dus gratis en voor niks uitgevoerd wordt, dat is niet inzichtelijk.

Concrete voorbeelden

Kerkvliet: De scholen hadden voor dit schooljaar eigenlijk altijd een aanbodgericht programma. Er was een boekje en het idee was: kies maar uit. Zo ging het met het hele cultuuraanbod in Leusden. Maar vanaf dit schooljaar werken we veel meer in samenwerking met scholen. Dat betekent dat zij zelf budgeteigenaar zijn, dat zij zelf nadenken over hoe zij hun cultuuronderwijs vormgeven en wat zij daar voor nodig hebben. Wij ondersteunen de scholen en voeden hun met kennis. Dus wij helpen met vragen als voor welke kunstdisciplines zou je willen kiezen? Met welke partners in de gemeente zouden we dat kunnen doen? Welke doelen wil je behalen in je onderwijs en in hoeverre kan kunst en cultuur daar dan een middel voor zijn? Ik denk dat dat voor andere projecten van de afgelopen jaren zoals het Theaterterras eigenlijk niet anders is. Dat de cultuurkoepel dus een vergelijkbare ondersteunende rol heeft en de regie kan voeren.

Weevers: De opera is een groot project geweest met een budget van 140.000 euro en de gemeente heeft dat volledig ondersteund. De wethouder is met mij op stap geweest om sponsors te werven. Uiteindelijk hebben het fonds, de gemeente en de provincie samen voor de helft bijgedragen. De andere helft hebben we betaald met entreegelden en sponsors. Stichting Opera heeft dit project zelf georganiseerd en heeft de samenleving erbij betrokken. Zo hebben we de koren uit Leusden er bij gehaald en is een relatie met het cultuuronderwijs gelegd. Dat is het voordeel als je elkaar kent in een cultuurkoepel, dan zoek je naar verbindingen. De opera was een groot succes dat zeer goed gewaardeerd werd door de bewoners van Leusden.

Samenwerking met de gemeente

Weevers: het risico is dat de gemeente te gemakkelijk denkt dat de cultuurkoepel het allemaal wel doet. Het is belangrijk dat de gemeente betrokken blijft. Cultuur is de spiegel van de samenleving. Welke verantwoordelijkheid heeft de gemeente daarin? Die vraag zou ik wel eens op tafel willen hebben.

Kerkvliet: de gemeente kan natuurlijk een visie op cultuur formuleren en alle partijen in de cultuurkoepel willen dat ook graag in samenspraak doen. Zou beleidsmedewerker moeten doen, gedragen door college. Een voorbeeld is het cultuuronderwijs: wij doen mee aan landelijke regeling die daarvoor bestaat. De gemeente heeft gezegd: wij willen de kwaliteit van het cultuuronderwijs op onze scholen verbeteren. Dat is een visie maar de invulling ligt bij de scholen en de expertise bij cultuurorganisaties. Dat laatste is de vrijheid die de kennispartijen en de eindgebruikers dan hebben. De gemeente bewaakt de doelstellingen en dat gaat ook goed. De

beleidsmedewerker van de gemeente zit in de cultuurkoepel. De samenwerking is goed, het is nog een beetje zoeken naar de rol van de gemeente.

Weevers: de gemeente, de cultuurkoepel en bewoners/vrijwilligers werken op een nieuwe manier samen. De gemeente stelt financiële kaders en heeft daarnaast eventueel ook een cultuurcoördinator in dienst die de lijnen uitzet. Volgens mij zijn wij dat hoofdstuk in Leusden voorbij. Wij zitten in de fase waarin de cultuurkoepel het orgaan is dat de lijnen uitzet in samenspraak met de samenleving en initiatiefnemers. Eigenlijk zet je de cultuurkoepel naast de gemeente en worden de middelen ingezet in de cultuurkoepel die de uitvoering vormgeeft met professionals, professionele organisaties en bewoners.

Toekomst

Weevers: in het eerstvolgende coalitieakkoord gaat er zeker een hoofdstuk over cultuur komen, zoveel invloed hebben we inmiddels wel. Wat er in komt te staan, dat weten we nu nog niet maar wij gaan er van uit dat dat beleid in samenwerking met de cultuurkoepel en of andere partijen tot stand moet komen. Wij zouden meer duidelijkheid willen hebben over hetgeen per jaar of liever per vier jaar gedaan kan worden op cultuurgebied in Leusden. Ik zou wel eens willen zien hoe dat de komende vier jaar vorm krijgt. In de afgelopen vier jaar hebben we de gemeente toch een beetje op twee gedachten gehinkt: wel of niet loslaten en het Fonds Samenlevingsinitiatieven is maar gedeeltelijk bedoeld voor cultuur. Overigens ben ik wel positief over het fonds maar wij zouden liever beleid hebben dat zich specifiek richt op cultuur.

Weevers: Samenleving Voorop betekent niet: de gemeente achteraan en die indruk hebben we wel eens gekregen in de afgelopen jaren. In de begroting van de gemeente van 53 miljoen euro staat 350.000 geormerkt voor cultuur. Maar het is niet duidelijk waar dat aan besteed wordt. Mijn advies zou dan ook zijn: probeer duidelijk te maken waar het geld aan besteed wordt. Wat wordt aan cultuur voor de mensen, het onderwijs en de gebouwen uitgegeven? Dat is van belang omdat je dan weet wat aan cultuur uitgegeven wordt en je ook meer op de langere termijn kunt begroten. En dan ga ik nog een stap verder want dan zou je de cultuurkoepel als een cultuurfonds kunnen zien – hebben we vier jaar geleden ook al voor gestreden. De cultuurkoepel zou dan in het kader van Samenleving Voorop kunnen bepalen waar de gelden voor cultuur aan besteed worden. Binnen de kaders natuurlijk.

Weevers: een belangrijke vraag is: is de cultuurkoepel een geheel van goedbedoelde vrijwilligers of van professionals? Nu zitten we in de situatie dat het in ieder geval beide is. Tanja komt uit de professionele wereld, ik op het vlak van cultuur helemaal niet. Na vier jaar begint het voor professionals die nog van alles naast hun werk moeten doen, wel te schuren.

Kerkvliet: ik denk dat wij als cultuurkoepel veel meer een ondersteunende en faciliterende rol zouden kunnen gaan spelen en meer de regierol moeten krijgen. Dat betekent wel extra werk en dat is ook een financiële kwestie.

Kerkvliet: ik denk dat we in de afgelopen jaren veel nieuwe projecten hebben gedaan en veel nieuwe groepen bereikt hebben. En er is een nieuwe rol gekomen voor partijen in het cultuurveld. Mijn ervaring is dat als je veel tijd en energie gestoken hebt in een nieuw initiatief en dat is aardig tot bloei gekomen en succesvol is uitgevoerd, dat het dan niet iets is wat je snel weer aan de kant zet. Dus daar wil je dan ook gevolg aan geven. Dat zie je ook met de Open Monumentendag die succesvol is geweest en het Theaterterras dat wij en de inwoners graag nog eens willen. En daarnaast moet je ook streven naar nieuwe projecten en nieuwe samenwerkingen. Ik denk dat de verhouding 1/3 nieuw en 2/3 bestaand zou moeten zijn, ook om het uitvoerbaar te houden.

Kerkvliet: op een gegeven moment wil je van een incidentele samenwerking naar een structurele samenwerking met allerlei partijen. Ik denk dat je als gemeente Samenleving Voorop niet moet willen vormgeven als dit jaar een beetje hiervan en volgend jaar een beetje daarvan. En dat gaat ook om waardering; Ton doet dit bijvoorbeeld vrijwillig en stopt daar heel veel tijd en energie in.

Weevers: ik denk dat wij ook als cultuurkoepel een of twee keer per vier jaar nieuwe dialoogsessies moeten organiseren omdat de ideeën, behoeften en de gemeenschap veranderen door verjonging en vergrijzing. Over twee jaar zou je weer nieuwe ideeën moeten kunnen zien en daar zullen we ook aandacht aan besteden. Verhoudingen zijn lastig. Ga je voor één grote en veel kleintjes of anders, dat is ingewikkeld. Dat we voor en door de samenleving culturele projecten ontwikkelen, dat is een ding dat zeker is.

Weevers: Met de opera zijn wij bezig met een vervolg. Maar daar begint het te schuren. De gemeente zegt: het was fantastisch, een succes maar we hebben geen geld voor een vervolg. Dan zeg ik: daar moet je dus beleid op maken. Wat mag je van de samenleving verwachten en wat betekent beleid en medewerking van de gemeente? Wij hebben van meet af aan gezegd: wij willen hier een traditie van maken. Als je dat wil dan zal je daar beleid op moeten maken. Anders ga je te gemakkelijk uit van de inzet van goedbedoelende vrijwilligers. Als wij morgen zeggen 'bekijk het maar' dan is er in 2018 geen opera. Ik denk dat het wel goed zal komen, maar het kost zoveel energie en moeite dat ik mij afvraag of dat nou nodig is. Het zou beter zijn als je het over een langere termijn in het beleid meeneemt. Dat betekent niet dat de gemeente de hele opera moet betalen, maar wel dat je een aanjaagbedrag vaststelt en dat je niet steeds daarover hoeft te onderhandelen. Opera kan een instrument zijn om Leusden op de kaart te krijgen, steun dat dan ook. En dat is ook van belang voor sponsors. De gemeente moet eerst steunen en dan is het veel gemakkelijker om sponsors om middelen te vragen.

Gesprek: 13 december 2017

Ik ben beleidsadviseur met hoofdtak kunst en cultuur bij de gemeente Leusden en daarnaast ben ik betrokken bij het sociaal domein, specifiek met het vrijwilligersbeleid. Op beide vlakken ben ik betrokken bij Samenleving Voorop. Ik heb altijd veel te maken gehad met subsidieverlening aan culturele partijen. Vroeger werkten wij met grondslagsubsidies, je moet dan denken aan het verlenen van subsidies aan wijkverenigingen en vrijwilligersorganisaties. Daar bestond op een gegeven moment onvrede over omdat het een automatisme was geworden om ieder jaar aan dezelfde organisaties subsidies te verlenen voor dezelfde activiteiten.

Samenleving aan zet

Samenleving Voorop heeft de manier van werken sterk veranderd. Samenleving Voorop viel samen met bezuinigingen. Er ging niet direct minder geld naar vrijwilligersorganisaties maar het werd op een andere manier verdeeld, namelijk via het Fonds Samenlevingsinitiatieven dat is opgericht. Dat is zo georganiseerd dat een commissie van kundige bewoners het geld verdeelt op basis van concrete initiatieven van bewoners en organisaties. Het idee was en is dat de samenleving het beste zelf kan beslissen welke initiatieven ondersteund worden. Er is een onafhankelijke commissie gekomen die ruime kaders heeft meegekregen. We stoppen elk jaar een ton in het fonds en als de samenleving wil dat al het geld naar initiatieven voor kunst en cultuur gaat dan kan dat, maar een andere verdeling kan natuurlijk ook. Wij bemoeien ons er vanuit de gemeente niet mee en krijgen een keer per jaar een verantwoording van de bestede gelden. Er zitten zulke leuke en goede mensen in de commissie, daar hebben we heel veel geluk mee. Zij doen veel aan promotie van het fonds, kunnen goed afwegingen maken en helpen bij de evaluatie van het fonds.

Cultuurorganisaties pakken handschoen op

Toen het huidige college aantrad, was dat de tijd van bezuinigingen vanwege de crisis. Het woord cultuur bleek niet in het bestuursakkoord te staan. Daar vielen de vier grote culturele organisaties over. Toen zei de wethouder: kom zelf met een plan. Toen zijn we samen een notitie en een uitvoeringsprogramma gaan maken en vervolgens is daar een arrangement uit gekomen nadat er ook twee dialoogsessies met de samenleving georganiseerd zijn om ideeën op te halen. Dat is Leuker Leusden geworden. Het zijn hele mooie partijen om mee samen te werken en er zijn leuke nieuwe activiteiten uit voort gekomen. De opera is een heel mooi voorbeeld van Samenleving Voorop. Het is zo gegaan dat iemand zijn vinger opstak en zei: zou het niet leuk zijn als we een opera in Leusden zouden hebben? Dat is een leuk idee, maar dan begint het pas. Je moet dus een trekker hebben en mensen die dat kunnen realiseren. Een ander voorbeeld is het cultuurdebat dat in februari 2018 vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen plaatsvindt. Het idee is om cultuur dit

keer wel voor de komende vier jaar op de kaart te hebben, in bestuursakkoord en met een goed uitvoeringsprogramma met de cultuurorganisaties in Leusden samen. Zo'n debat is ook iets wat voortkomt uit nieuwe manier van werken met cultuurorganisaties.

Nieuw elan

Het bestaan van het Fonds Samenlevingsinitiatieven was in het eerste jaar voor verschillende organisaties nog wennen. Sommigen waren boos omdat het automatisme van subsidieaanvragen van voorheen er niet meer was. Maar dat is veranderd, we zien nu al paar jaar een stijgende lijn en meer diversiteit in het soort aanvragen.

Wat je ziet gebeuren is dat de cultuurorganisaties graag trekker willen zijn van projecten, maar daarbij ook de hulp van bewoners, van vrijwilligers nodig hebben. Zo is het theaterterras samen met een wijkvereniging georganiseerd en is het idee dat de organisatie steeds meer in handen van vrijwilligers komt te liggen. Het is overigens heel bijzonder dat zo veel mensen in Leusden zich vrijwillig in willen zetten voor de samenleving en dat ook met kunde en heel zelfstandig doen. Zeker als je bedenkt dat dit misschien ook wel een gemeentelijke taak is. Het gaat voorsnog op een heel natuurlijke manier. De Cultuurkoepel – de samenwerking tussen de vier grote culturele partijen – denkt niet alleen mee, maar voert ook uit. Men voelt zich ook verantwoordelijk voor de uitvoering. En dat heeft de gemeente ook nodig, want de middelen en capaciteit ontbreekt om dat zelf te doen. Dat de samenleving zichzelf organiseert illustreert het voorbeeld dat Leusden ZeT, een wijkvereniging in oprichting, tijdens een meedenkavond geen behoefte had aan de betrokkenheid van de gemeente. Ik vind dat ook prima, want daar zoekt men naar draagvlak binnen de eigen groep. Dat Leusden zich op een ongelofelijke manier kan organiseren blijkt overigens ook uit andere voorbeelden. Toen 150 stathouders opgevangen moesten worden, stonden er bij wijze van spreken voor iedere vluchteling vijf vrijwilligers klaar.

Diversiteit

We hebben tot dusverre veel kleine en een paar grote aanvragen voor financiering uit het Fonds Samenlevingsinitiatieven gekregen. Veel buurtgerichte projecten voor alle doelgroepen, ook initiatieven voor ouderen, maar voor jongeren zouden er nog wat meer projecten bij kunnen komen. Wat je merkt is dat bekendheid met het Fonds Samenlevingsinitiatieven belangrijk is, je ziet dan ook veel herhaalaanvragen van mensen die bekend zijn met het fonds en de weg weten te vinden. De opera is natuurlijk een heel mooi nieuw soort initiatief en op veel kleinere schaal vond ik de single middag in Achterveld erg leuk. DaVa (Door Achterveld, Voor Achterveld) organiseert dat. Een leuk idee, iets wat ik niet direct verwacht had.

Betrokkenheid gemeente

De criteria en de financiën, op die vlakken is de gemeente minimaal betrokken bij Samenleving Voorop. Daarnaast is het natuurlijk van belang dat duidelijk blijft dat in het kader van Samenleving Voorop projecten gesteund worden die het algemeen belang dienen en de leefbaarheid versterken.

Soms is de betrokkenheid van de gemeente echter groter. In 2017 is voor het eerst een opera (Midsummer Dream bij kasteel Stoutenburg uitgevoerd in augustus) georganiseerd. Dat was een groot project waarvoor een grote aanvraag bij het Fonds Samenlevingsinitiatieven gedaan is en waar ook sponsorgeld bij moest. De burgemeester en wethouders hebben geholpen met het binnenhalen van externe gelden, ik zelf heb extra moeite gedaan om bij de provincie financiële steun te krijgen. De gemeente heeft haar netwerk ter beschikking gesteld en uren ingezet, ook om vergunningen goed te regelen en heeft bijvoorbeeld drukwerk ter beschikking gesteld.

Dat we dat als gemeente gedaan hebben, vind ik wel logisch. Op een gegeven moment verbind je je aan zo'n project en dan ontstaat de verwachting van de initiatiefnemers dat je meedoet.

Criteria

Na één en drie jaar hebben we deze manier van werken geëvalueerd, en dat was ook nodig. Het is een nieuwe manier van werken en dan moet je al doende leren. Van belang blijft dat het echt een 'samenlevingsding' is en blijft.

Het uitgangspunt was dat er voor aanvragen tot 500 euro geen co-financiering nodig is en dat een project ieder jaar herhaald mag worden. Dan gaat het om kleine buurtactiviteiten zoals barbecues en dergelijke. Boven die 500 euro is 50% externe financiering nodig en wordt de subsidie van de gemeente na drie jaar afgebouwd. Het was opvallend dat veel kleinere projecten er niet in slaagden om externe financiering binnen te halen. Ik dacht zelf dat dat gemakkelijker zou gaan omdat we in Leusden best wat grote bedrijven hebben en entreegeld ook meetelt als externe financiering, maar dat viel tegen. Daarom hebben we drempel verhoogd naar 1000 euro. Welk effect dat heeft moeten we afwachten.

Een ander punt dat we aangepast hebben is dat een project innovatief zou moeten zijn, maar het is best lastig voor, bijvoorbeeld een koor om na twee jaar weer iets nieuws te bedenken. Dat criterium hebben we daarom geschrapt.

Wat wel blijft is dat de projecten de leefbaarheid moeten versterken. Dragen projecten echt bij? Het is moeilijk te zeggen, maar wat ik terug hoor is dat veel projecten bewoners, doelgroepen en organisaties verbinden. Dat is winst. Verbinding leidt tot samenhang, je leert elkaar kennen en dat is een van eerste stappen om die sociale samenhang te krijgen.

Rol gemeente

Ik ben erg tevreden. In tien jaar tijd is enorm veel veranderd. Voorheen schreef ik een notitie en die werd dan door niemand gelezen, nu ben ik echt samen met de inwoners en organisaties bezig met ontwikkelen van het cultuurbeleid. Daarbij moet ik wel goed op mijn rol letten, ik moet onafhankelijk blijven en daarom ga ik niet naar alle activiteiten toe want dan kan je beïnvloed worden en vertroebelt je zakelijke rol. Tegelijkertijd is betrokkenheid van een ambtenaar ook erg nodig om iets voor elkaar te krijgen. Ik denk dat ik daar wel een weg in gevonden heb. Ik heb geleerd om afstand te houden en transparant te zijn tijdens het proces. En natuurlijk op gezette tijden terug te koppelen naar de wethouder.

Binnen de gemeente is het wel van belang om de rol van Samenleving Voorop en het Fonds Samenlevingsinitiatieven helder te houden. Als we straks een nieuw college hebben, dan moeten we aan de wethouders weer duidelijk maken wat de rol van het fonds is en dat het niet de bedoeling is dat de wethouders en de raad zich met de besluitvorming (met uitzondering van het vaststellen van de criteria) bemoeien. Het is dan ook goed als het fonds zich aan de nieuwe raad presenteert.

Samenleving Voorop in de toekomst

Drie van de vier organisaties, verenigd in Leuker Leusden, zijn professionele organisaties en daarvoor moeten de budgetten veilig gesteld worden. Zo zijn uitvoeringsbudgetten een punt. Mensen van een bibliotheek of een muziekschool gaan uren maken. Je kan als gemeente niet zomaar verwachten dat die mensen dat voor niks doen. Hetzelfde geldt voor een cultuurnota maken. Daarnaast zijn er ook kosten voor de vormgeving en dergelijke. Ontwikkelgeld is nodig en daar moet geld voor gereserveerd worden.

Iets om over na te denken is de vraag waarom bewoners of organisaties niet een deel van de gemeentebegroting zelf mogen verdelen. Bijvoorbeeld door te zeggen: kunst- en cultuursector: dit is het bedrag en ga het maar verdelen. Dan laat je de verantwoordelijkheid en de budgetten aan de samenleving. Dat is een stap verder dan wat we nu doen met het fonds. De organisaties in het veld zouden bijvoorbeeld meer geld over kunnen houden als ze in één pand zouden zitten. Nu gaat de gemeente al uit van verschillende accommodaties.

Een ander punt is dat een initiatief niet in het stramien past omdat het bijvoorbeeld niet algemeen toegankelijk, maar wel leuk is. Dat valt nu buiten de boot, zoals kinderen in aanraking laten komen met een specifieke sport. Er zijn andere gemeenten die een 'doe maar budget' hebben of 'een loket voor spontane initiatieven'. Het gaat vaak om kleine bedragen. Daarmee zou je dat soort initiatieven toch ook kunnen steunen. Dus iets meer speelruimte zou mooi zijn. Een andere vraag voor de toekomst is hoe lang je door wil gaan met een succesvol project als de opera. Blijft dat structureel en wordt het een traditie of is het wenselijk dat er op een gegeven moment weer iets anders komt? Dat zijn vragen om over na te denken.

Erik van Beurden – wethouder voor onder meer Verkeer en Vervoer, gemeente Leusden
Izaak Boone – beleidsmedewerker Verkeer en Vervoer, gemeente Leusden

Gesprek: 6 februari 2018

Wethouder Erik van Beurden en beleidsmedewerker Izaak Boone zijn beide vanuit de gemeente betrokken bij het bewonersinitiatief in Achterveld om een plan te maken voor de herinrichting van de Hessenweg en omgeving. Beide overigens met verschillende rollen. Waar de wethouder zich op de achtergrond heeft gehouden om de bewoners hun eigen plan te laten maken, heeft Izaak Boone als deelnemer en als vertegenwoordiger van de gemeente meegedaan aan het planproces.

Erik van Beurden: in het coalitieakkoord hebben we onze bestuursstijl benoemd. Samenleving Voorop is daarin een belangrijk principe waarmee ik als wethouder op verschillende manieren te maken heb. We hebben een uitgebreid proces gevolgd over de omgevingsvisie waarin bewoners en belangenorganisaties het voortouw genomen hebben. Op het gebied van duurzaamheid sluiten we als gemeente energieakkoorden met bewoners en betrokken partijen. Het mooie aan het proces in Achterveld met de Hessenweg is dat de samenleving naar ons toegekomen is.

Aan het begin van onze bestuursperiode hadden we besloten dat we de weg tussen twee dorpskernen eindelijk aan zouden pakken. Het was al langer duidelijk dat er een veilig fietspad moest komen. Tijdens een van onze inloopuren in Achterveld kwam de voorzitter van de dorpsraad naar mij toe. Hij gaf aan dat de planvorming al te lang duurde. Hij zei dat de dorpsraad graag wilde meedenken. Omdat wij ook de riolering wilde vernieuwen, zag hij daarvoor ook kansen om de leefbaarheid en uitstraling van het dorp te verbeteren. Ik heb toen gezegd: als jij een wensenplan maakt, dan denken we samen na over hoe we het verder organiseren en zorg ik voor het geld. Wel heb ik aangegeven dat ik op het vlak van veiligheid een eigen verantwoordelijkheid houd en dat mijn ambtenaren moeten kunnen zeggen of het technisch haalbaar is. Daar is een denktank uitgekomen en daar zijn onze ambtenaren in gaan ondersteunen.

Om een plan te maken hebben we externe expertise ingehuurd. Ik heb het plan pas gezien nadat het verschillende keren door het dorp besproken is. Ik wilde er niet eerder naar kijken want dan schiet ik ook in een bestuurlijke reflex.

Groot project voor bewoners

Boone: de aanpak van een grootschalige herinrichting van de centrale weg door het dorp. Dat was nieuw voor de dorpsraad en een soort project waar ze niet eerder mee te maken had gehad. Het idee was om meerdere doelen te bereiken: meer parkeren, een dorps uitstraling, versterking van de toeristische structuur, een minder prominente rol van het doorgaande verkeer. Daar had men wel beelden bij, maar minder helder was: hoe ga je zo'n proces beginnen? Wij hebben vanuit de gemeente ondersteuning aangeboden. Voor ons was dat ook een zoektocht: hoe kunnen we de wereld van de burger laten aansluiten bij die van de vakman? Wij hadden een bureau in de arm genomen en die kwam met plaatjes en sfeerbeelden, maar die aanpak bleek toch te ver af te staan van de beleving van de bewoners. Uiteindelijk is het gelukt de beelden van bewoners concreet te maken door te gaan schetsen op een tekening van het dorp. In het begin hebben wij het vanuit de gemeente misschien iets te ingewikkeld gemaakt.

Denktank

Van Beurden: de dorpsraad is de spreekbuis van het dorp. Het is lastig voor een dorpsraad als je een onderwerp bij de hand hebt, waarvan een deel van het dorp voorstander is en een ander deel van het dorp niet. Dan kom je als dorpsraad in een spagaat te zitten. Wij hebben daarom gezegd: ga het plan niet uitwerken onder de vlag van de dorpsraad, maar formeel een denktank waarin alle belangen vertegenwoordigd zijn. Als gemeente wil je ook dat alle belangen meedoen. Je wil niet dat andere mensen gaan zeggen: dit is het plan van de dorpsraad maar die vertegenwoordigen ons niet. Als gemeente wil je dat er aan het einde van het proces een plan van het dorp ligt.

Boone: de denktank stond er niet in een keer. En er kwamen ook partijen bij waar we in eerste instantie niet aan gedacht hadden. Denk aan het landbouwverkeer dat ook te maken krijgt met de gevolgen van de herinrichting. We hebben gedurende het proces niet steeds met dezelfde groep gewerkt. Sommigen hielden het ook voor gezien omdat zij er vertrouwen in hadden dat hun belangen in het vervolg meegenomen zouden worden.

Zoektocht

Van Beurden: wij hebben steeds gezegd: wij laten los, de denktank en dus het dorp is aan zet. Dat is ook de plek waar mensen die andere wensen of bezwaren hebben terecht kunnen. Achteraf hadden wij als gemeente misschien duidelijker aan moeten geven dat de denktank het gremium is waar bewoners van Achterveld terecht kunnen.

Boone: toch drong dat maar langzaam door. Sommige mensen zeiden: als ik het er niet mee eens ben, dan ga ik bezwaar maken bij de gemeente.

Van Beurden: als wij vooraf duidelijker hadden gecommuniceerd dat wij als gemeente een terugtrekkende beweging maken en het dorp aan zet is, dan hadden wellicht meer mensen tijdens het proces ook hun bezwaren geuit. Dan kan je niet denken: we doen het via de politiek. Ik heb ook tegen de gemeenteraad gezegd: laat het dorp er eerst zelf uitkomen.

Betrokken gemeente

Boone: Het uiteindelijke plan konden wij als gemeente omarmen. Wij hadden in het begin ook gezegd: als het dorp iets wil waar wij als gemeente misschien anders over denken, maar dat financieel en technisch kan, dan is er geen enkele reden om daar niet in mee te gaan.

Van Beurden: in het gemeentehuis is ook moeite gedaan om de nodige middelen vrij te maken. In totaal gaat het om een project van 4,2 miljoen euro. Door onze ambtenaren is slim nagedacht om onderhoudsbudgetten naar voren te halen waardoor meer geld vrij kwam voor de uitvoering. De provincie heeft ook geholpen door een miljoen euro subsidie toe te kennen. De provincie wilde belonen dat het dorp zelf een plan maakt.

Besluit nemen

Van Beurden: nadat het plan voor de Hessenweg en omgeving door de denktank gemaakt was, is daarop nog een aantal zienswijzen gekomen en die zijn verwerkt. Een aantal mensen had zorgen over het geluid want zij herinnerden zich de oude klinkers van vroeger nog. Maar de kwaliteit van klinkers en de geluidseffecten zijn in de tussentijd erg verbeterd. Niet iedereen had de keuze voor asfalt of klinkers tijdens het proces op het netvlies. Op het laatste moment werd dit een grote kwestie.

Je zou kunnen denken: neem als bestuurder een besluit. Maar je moet ook aan zo'n proces durven beginnen. Soms stel ik aan de mensen in het dorp ook de vraag: weten we nog waar we

mee bezig zijn? Je hebt zelf gevraagd en de kans gekregen om met een plan te komen. Ik vind dat het dorp nog een mogelijkheid moet krijgen om er toch zelf uit te komen. Daarom zijn we ook op excursie gegaan om op andere plekken te kijken hoe het daar met vergelijkbare klinkers en geluid gaat. Skeeleren is een ander verhaal.

Als het dorp er echt niet uitkomt, dat zou jammer zijn maar dat mag natuurlijk ook. Dan pakt de gemeente haar rol. Wij doen in dat geval als bestuur een voorstel en dan neemt de gemeenteraad een besluit. Ik vind het proces een succes, ook als de raad uiteindelijk op een klein onderdeel van een veel groter plan een besluit moet nemen.

Boone: het is daarbij wel belangrijk om ervoor te waken dat er niet een compromis komt waar eigenlijk niemand blij mee is. De uitgangspunten veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid moeten voorop staan.

Scherper

Van Beurden: In grote lijnen denk ik dat we een vergelijkbaar proces een volgende keer net zo zouden doen. Op een paar punten had het wat scherper gekund.

In het begin had het hele dorp moeten weten dat de denktank het gremium is waar de plannen gemaakt worden en dat bewoners daar hun wensen kenbaar moeten maken en niet bij de gemeente. Dat hadden we simpelweg met een brief aan iedere bewoner moeten doen. De focus in de communicatie lag nu meer op wensen, dromen en plannen dan op het proces.

Boone: in het begin hadden we ook aan de denktank moeten vragen: waar hebben jullie behoefte aan? Wij zijn te veel voor de denktank gaan denken. We dachten: we zetten er een bureau bij waarmee wij wel kunnen werken, maar dit is een heel ander proces, ook voor zo'n bureau omdat de groep in de denktank steeds veranderde. Dan krijg je ineens andere vragen of vragen die al eerder gesteld zijn. Als wij als gemeente daar anders mee waren omgegaan dan hadden we het proces kunnen versnellen. We hadden de denktank beter op weg kunnen helpen. Door beter aan te sluiten bij de beleving van de groep hadden we het proces efficiënter kunnen doorlopen. We hadden samen naar een bureau kunnen gaan om eens te praten wat zo'n bureau zou kunnen doen en of dat aansluit bij de wensen van de betrokkenen in het dorp.

Van Beurden: we hebben tijd verloren omdat we geen oliemannetje hadden die de vertaalslag kon maken. We zijn begonnen met een technisch bureau, maar er was een bureau nodig dat mee gaat dromen en kan verbeelden en voeling heeft met de betrokkenen. Het kostte tijd om tot die conclusie te komen. Deze manier van werken is voor ons ook wennen: onze gemeentelijke projectleider vond het bijvoorbeeld lastig dat het proces langer duurde en hij zijn werk niet goed kon plannen. In een proces als dit moet je accepteren dat het zoeken is.

Bestuurlijk risico

Van Beurden: als bestuurder ben ik op de achtergrond betrokken geweest. Niet op inhoud want daarvoor was het dorp aan zet. Wel op het proces. Met mijn mensen en met mensen uit het dorp heb ik wel gesproken of het goede gesprek gevoerd werd. Ik zie het proces dat we aangegaan zijn en waarin de gemeente niet voorop loopt, maar de samenleving, niet als een blind risico van 'ik zie wel'.

Boone: als het helemaal fout gaat, dan kan je het als gemeente ook weer naar je toe halen, maar het is ook goed om zoiets te proberen. Je moet het ook durven.

Van Beurden: het is mooi als er eigenaarschap ontstaat in dorp. Samenleving Voorop was tot nu toe vooral faciliteren. Dit is een stap verder: doe je eigen ding, maak je eigen plan en wij

gaan kijken of dat ook kan.

Boone: in een proces zoals we in Achterveld gevolgd hebben, nemen de bewoners en andere betrokkenen in het dorp verantwoordelijkheid. Zij moeten ook keuzes maken: iets wat aanvankelijk gewenst was, kan in de uitvoering toch lastig zijn. Het zijn dan wel de keuzes van het dorp die gemaakt worden.

Samenleving Voorop

Van Beurden: in al dit soort processen heb je te maken met individuele belangen. Dat zal altijd het geval zijn, maar de uitdaging is om te kijken of de samenleving er zelf uitkomt. Als het niet werkt, als het steeds politiek gemaakt wordt, dan moeten we bekijken hoe we daar mee verder gaan. Tot dusverre ben ik positief.

Wel vinden we als bestuur dat zeven jaar Samenleving Voorop mooi is, het is vooral faciliteren en samenwerken geweest maar het zou mooi zijn als we een extra stap kunnen zetten. Denk aan wijkbegrotingen waarmee bewoners en belanghebbenden zelf aan de gang kunnen gaan. Zij maken keuzes en wij faciliteren waar nodig en gewenst. Park Rozendaal is een prachtig voorbeeld dat al heel lang goed functioneert. Denk ook aan energiecoöperaties. Die kunnen wij als gemeente niet financieren, maar we kunnen wel helpen, bijvoorbeeld in onderhandelingen met leveranciers etc.

Dus: hoe organiseer je Samenleving Voorop? Het zijn fragiele processen. En hoe zetten we een stap verder? De vraag is ook: hoe ver ga je?

Boone: het uitgangspunt moet wel de leefomgeving zijn. We moeten kijken met welk thema we met de Samenleving Voorop aan de slag gaan. Voorheen hadden we het wijkgericht werken, waardoor in verschillende wijken een soort kleine gemeenteraden ontstonden. Die situatie willen we niet terug. We moeten denk ik niet de stap naar beleid maken, zoals bepalen waar wel en niet woningen moeten komen. Dat zijn zaken van algemeen belang en daar hebben we een gemeenteraad voor.

Verslag focusgesprek Opperuimd Leusden in het kader van Samenleving Voorop

Gespreksleider : Annemarie Reintjes, De Beuk Organisatieadvies
Verslag : Joost Zonneveld
Datum : 23 januari 2018
Locatie : Groene Belevenis, Hamerveldseweg 107, Leusden

Ten geleide

Met Samenleving Voorop wil de gemeente Leusden initiatieven van bewoners de ruimte geven, stimuleren en zo mogelijk financieel ondersteunen. In de afgelopen jaren zijn vele initiatieven, op het terrein van onder meer cultuur, sport en beheer van de grond en tot bloei gekomen. Nu een nieuwe raadsperiode zich aandient, heeft de gemeente besloten een reflectie op Samenleving Voorop te organiseren. In dat kader wordt een aantal individuele gesprekken met initiatiefnemers en ambtenaren gedaan en een aantal groeps gesprekken in de vorm van een focusgesprek. In een focusgesprek wordt getracht kernwaarden, diepere betekenissen en dilemma's naar boven te krijgen. In dit geval wordt op Samenleving Voorop gereflecteerd aan de hand van het initiatief Opperuimd Leusden. Krijgen bewoners de ruimte? Hoe verloopt de samenwerking met de gemeente? Wat kan nog beter? De raadsleden die na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 aantreden, krijgen op die manier niet alleen een goed beeld van hetgeen in de afgelopen vier jaar tot stand is gekomen, zij krijgen ook handvatten om Samenleving Voorop te versterken.

Dit document is geen letterlijk verslag van hetgeen tijdens het focusgesprek is gezegd. Het gaat om de belangrijkste waarnemingen en suggesties ter verbetering.

Tijdens de bijeenkomst zijn vier vrijwilligers, drie coördinatoren van Opperuimd Leusden (waaronder een medewerker van De Groene Belevenis, en alle drie ook (deels) vrijwilliger), twee gemeenteraadsleden en een wethouder aanwezig.

Opperuimd Leusden

Opperuimd Leusden is een initiatief van bewoners die een schonere openbare ruimte willen hebben. De groep vrijwilligers groeit nog steeds. Ongeveer 50 mensen doen met enige regelmaat mee aan opruimochtenden, meestal zijn er per ochtend ongeveer 20 mensen.

Diverse aanwezigen geven aan mee te doen aan Opperuimd Leusden uit ergernis van het zwerfafval dat op straat en in het buitengebied te vinden is. "Het is verslavend," zegt een vrijwilliger, "als ik met mijn hond loop dan neem ik afval dat ik zie liggen gewoon mee. Het houdt mij ook op de been maar het is ook echt nodig. Ik vind dat je moet houden van plaats waar je woont. Er zijn ook mensen die zeggen: 'daar sta je toch boven? Daar betalen we toch belasting voor?' Daar heb ik geen boodschap aan." Een ander voegt toe: "het is mooi om te zien dat er vanuit individuele ergernissen iets gezamenlijks is ontstaan, dat is echte organisatiekracht van losse vrijwilligers. Ik heb het idee dat dit inwonersinitiatief impact heeft gekregen."

Opperuimd Leusden is bedacht door bewoners, drie coördinatoren organiseren de opruimacties en bewustwordingscampagnes en hebben zo nodig contact met de gemeente. Opperuimd Leusden wordt ondersteund door De Groene Belevenis. De Groene Belevenis heeft een veel breder takenpakket dan Opperuimd Leusden en houdt zich onder meer bezig met het stimuleren van mensen om duurzaam te handelen, waaronder ook natuur- en milieueducatie op basisscholen. De Groene Belevenis krijgt daarvoor ook een budget van de gemeente. Daarnaast is

een medewerker in dienst die zich met communicatie en campagnes bezighoudt, onder andere voor Opperuimd Leusden. Zij is tevens vrijwilliger.

Kenmerkend

Aan de aanwezigen wordt gevraagd wat zij kenmerkend vinden voor Samenleving Voorop in relatie tot Opperuimd Leusden. Zij benoemen de onderlinge verbinding met termen als 'saamhorigheid', 'verbindingen maken', het sociale aspect ('sociaal bezig zijn met elkaar'), de liefde voor de eigen woonomgeving ('houden van de plek waar je woont en daar mee bezig gaan') en samen iets voor elkaar krijgen. 'Een goed gevoel krijgen door met elkaar iets neer te zetten', 'met Leusdenaren positieve energie op gang krijgen en daarmee dingen realiseren', 'samen ergens voor gaan en als je dan al die mensen ziet dan word ik daar blij van.' Volgens een van de aanwezigen is 'meedoen invloed hebben'. "De energie die je ervan krijgt, het contact met de mensen en zien dat het echt schoon is. Dat is genieten."

Vertrouwen

Er is veel vertrouwen tussen Opperuimd Leusden en de gemeente ontstaan, zegt een van de aanwezigen, iets wat door anderen wordt beaamd. Een ander: "vertrouwen ontstaat als de gemeente oppakt waar je aandacht voor gevraagd hebt. Als ik iets meld, dan is het snel opgelost." Daar wordt aan toegevoegd dat de gemeente ook bereid is mee te denken. Een voorbeeld zijn de 'zwerfafvalklepjes' in de vuilcontainers waarmee klein zwerfafval gratis in de bakken gestopt kan worden. Hetzelfde geldt voor het 'Nieuwjaarsvegen'. Het idee was om op 1 januari zoveel mogelijk vuurwerkafval van straat te krijgen met inzet van bewoners. Op verzoek van Opperuimd Leusden heeft de gemeente besloten dat dit jaar pas vanaf 2 januari voor het deponeren van afval betaald hoeft te worden. "We hebben een makkelijke ingang gekregen om over dit idee te praten, bij de gemeente heeft men geluisterd en mee bewogen met ons initiatief. Dat iedereen bij een dergelijke actie gebaat is, helpt natuurlijk wel om de gemeente in beweging te krijgen."

Vanuit de vrijwilligers bestaat veel waardering voor en vertrouwen in het werk dat de coördinatoren doen om Opperuimd Leusden soepel te laten lopen. De medewerkers geven aan zij daarvoor ook betaald worden en dat het burgerinitiatief helemaal niet zonder vrijwilligers kan. Opperuimd Leusden krijgt een budget van de gemeente om de zwerfafvalacties te faciliteren. "Het is bijzonder dat de gemeente het zwerfafvalbudget (afkomstig uit de landelijke NedVang-gelden) aan een burgerinitiatief overdraagt." Dat Opperuimd Leusden over dat budget kan beschikken, geeft veel vertrouwen. Duidelijk is dat de ondersteuning vanuit een professionele organisatie belangrijk is. Een vrijwilliger: "mensen bij elkaar krijgen om samen afval op te ruimen kan ook zonder organisatie, maar een organisatie is een bindmiddel en maakt een initiatief sterker. Als organisatie kan je ook een serieuzere gesprekspartner zijn voor de gemeente en externe partijen zoals bedrijven."

Meer co-creatie

Een medewerker van De Groene Belevens geeft aan dat de samenwerking met de gemeente op zich goed is maar dat die nog krachtiger kan.: wij kunnen nog meer focussen en daarbij de gerichte samenwerking met de gemeente zoeken. Dat is wat Opperuimd Leusden nu wel wil doen in het geval van winkelcentrum De Biezenkamp. "Als wij duidelijk weten wat we willen en in welke fase we zitten, dan kunnen we op de juiste momenten een duidelijke hulpvraag aan de gemeente stellen." Daarbij zou het prettig zijn als er voor dergelijke acties één aanspreekpunt is binnen de gemeente die binnen de gemeente, afhankelijk van de actie die gevraagd wordt, de juiste mensen weet te betrekken. Dat zou helpen om de door Opperuimd Leusden gewenste co-creatie te organiseren.

De wethouder voegt toe: “eigenlijk zou je als gemeente niet moeten kijken naar wat je taak is maar wat de opgave is. Het doel is een schoon winkelcentrum en niet bijvoorbeeld vijf keer per week prullenbakken legen. Opgavegericht werken zou het uitgangspunt moeten zijn. Daarnaast kan de samenwerking tussen medewerkers van de gemeente en Opgeruimd Leusden beter.”

Gerichte actie

Verschillende aanwezigen noemen het zwerfvuil in winkelcentra dat eens aangepakt moet worden. Het is tegelijkertijd duidelijk dat de vrijwilligers het opruimen van de grote hoeveelheid zwerfafval daar niet hun verantwoordelijkheid vinden. “Bij het laden en lossen komt heel veel verpakkingsmateriaal op straat terecht. Er zou iemand moeten zijn die de troep buiten opruimt. Dat is toch ook een visitekaartje van een bedrijf?” Een ander voegt toe dat winkeliers verplicht zijn hun werkgebied netjes te houden maar dat zowel de handhaving als het initiatief van de ondernemers ontbreekt.

Een van de medewerkers van De Groene Belevenis geeft aan dat er plannen op stapel staan voor een gerichte actie in winkelcentrum De Biezenkamp. Het idee is om samen met bewoners en ondernemers een schoonmaakactie te beginnen. Ondernemers zouden zich na een gesprek kunnen committeren om hun omgeving schoon te houden. Tegelijkertijd moet in een gesprek duidelijk worden wat de ondernemers daarvoor nodig hebben, zoals bijvoorbeeld meer of beter toegankelijke prullenbakken. Daarnaast zou met de gemeente gekeken moeten worden op aanpassingen in de openbare ruimte mogelijk zijn. Zo bestaat onvrede over de bankjes rond bomen waar zich veel afval ophoopt. In het ontwerp van het straatmeubilair zou daarmee meer rekening gehouden kunnen worden. Bovendien zou de gemeente meer aan handhaving kunnen doen. Het idee is dat bewoners, ondernemers gezamenlijk optrekken met een gezamenlijk doel, namelijk een schone omgeving.

Naast winkelcentra wordt ook aandacht gevraagd voor verschillende parkeerterreinen en bouwplaatsen. Het zijn gebieden waarvoor eigenlijk niemand echt verantwoordelijkheid neemt waardoor mensen gemakkelijker afval achterlaten en niemand zich geroepen voelt de troep op te ruimen.

Verantwoordelijkheid gemeente

Sommige aanwezigen vinden dat de gemeente zich te veel heeft teruggetrokken uit het beheer van de openbare ruimte. Een vrijwilliger: “door de bezuinigingen denkt de gemeente al snel: Opgeruimd Leusden lost het wel op. Ik vind dat gemeente in ieder geval binnen de gebouwde kom meer verantwoordelijkheid kan nemen.” Geopperd wordt om beter af te stemmen, wie wat doet. “Als wij de buitenwegen doen en de gemeente de rest dan is er een duidelijkere taakverdeling. Dan kunnen we terug naar de aanpak zoals we begonnen zijn: wij doen waar niemand zich verantwoordelijk voor voelt.”

Bij verschillende aanwezigen bestaat onvrede over de eisen waaraan de aannemer die de straten schoonhoudt moet voldoen, waardoor Opgeruimd Leusden zich geroepen voelt ook binnen de bebouwde kom meer op te ruimen. De wethouder geeft echter aan dat in het contract met de aannemer is opgenomen dat een partij als Opgeruimd Leusden een deel van de taken over kan nemen in ruil voor gereedschap, materiaal of een dienst. Er is afstemming tussen de aannemer en Opgeruimd Leusden (ze halen het verzamelde zwerfafval op) maar tot verdergaande samenwerking is het nooit gekomen. Volgens medewerkers van De Groene Belevenis is het probleem toch het lage eisenpakket waardoor er voor de aannemer geen incentive is om met Opgeruimd Leusden samen te werken. Kortom: als het eisenpakket van de gemeente hoger ligt, zou de noodzaak voor samenwerking groter zijn. Een aanwezige zet de kwestie enigszins scherp neer door te stellen dat ‘opgavegericht werken in dit geval haaks op de beeldkwaliteit staat’.

De wethouder geeft aan dat het college kan overwegen om in het contract in bepaalde delen van Leusden de eisen naar een hoger niveau te brengen. “Daarin kan ook het belang van bewonersinitiatieven betrokken worden.” Geopperd wordt om dit eens als pilot uit te proberen. Een ander idee is om eens in een andere gemeente – Almere schijnt het op het gebied van beheer en bewonersinitiatieven goed te doen – eens te gaan kijken met een afvaardiging van de gemeente, de aannemer en Opgeruimd Leusden.

Wat kan de gemeente beter doen?

Als het gaat om het faciliteren van het bewonersinitiatief Opgeruimd Leusden vanuit de gemeente, dan worden verschillende zaken genoemd.

Verbinden

De meeste aanwezigen geven aan dat de gemeente – in de rol van ambtenaar, gemeenteraadslid of bestuurder – regelmatig aanwezig is en waardering uitspreekt. Dat wordt als waardevol beschouwd. Iemand geeft aan dat de gemeente nog meer zou kunnen doen om een verbindende rol te spelen. Zoals in het geval van de aanpak van het winkelcentrum en ook door initiatieven te koppelen. “Een gemeente moet voelsprietten hebben.”

Persoonlijke betrokkenheid

Een vrijwilliger doet de suggestie mensen uit Leusden voorrang te geven als er een vacature bij de gemeente is, of zo’n vacature meer onder de aandacht van Leusdenaren te brengen. ‘Als je in Leusden woont dan zet je je misschien meer in omdat het ook je eigen woonomgeving is.’

Samen bouwen

Co-creatie blijft lastig, geeft een medewerker van De Groene Belevens aan. “Het gebeurt wel eens dat om ideeën gevraagd wordt en dan komt het terug als opdracht aan de samenleving. Wat ik in zo’n geval mis is het samen bouwen, het samen ontwikkelen.” De rol van de gemeenteraad wordt daarbij ook als belangrijk punt genoemd. Co-creatie betekent namelijk samen werken aan iets waarvan de uitkomst niet bij voorbaat vaststaat.

Opgeruimde bouwvergunning

Een concreet idee is om aannemers op bouwterreinen via de bouwvergunning te verplichten hun terrein schoon te houden. Dit kan ook iets zijn waarmee een aannemer zich kan profileren en bij een volgende opdracht bij de gemeente een streepje voor kan hebben.

Nieuwe naam

Meerdere aanwezigen vinden de naam Samenleving Voorop afstandelijk klinken. De eerder gebruikte slogan ‘Wij zijn Leusden’ wordt door meerdere mensen als beter beschouwd, hoewel sommigen dat met het noemen van de gemeente onnodig een grens aangegeven wordt. Om die reden wordt Samen voor elkaar genoemd.

Een ander geeft aan dat de gemeente wil ook eens goed moet uitleggen wat ze met Samenleving Voorop wil. Gaat het nu om bezuinigen of bijvoorbeeld om draagvlak?

Rode draden focusgesprek

– financiële middelen zijn belangrijk voor burgerinitiatieven. Als er geen middelen zouden zijn, dan zou een initiatief als Opgeruimd Leusden niet zo’n succes zijn. Dat is essentieel, de gemeente moet blijven durven geven.

- opgavegericht werken is belangrijk en één aanspreekpunt binnen de gemeente die de weg wijst of achter de schermen het benodigde proces organiseert.
- waardering, verbinden, informeren en een duidelijke rol nemen als gemeente.
- co-creatie. Leren waar het goed gaat en Samenleving Voorop transformeren naar waar het beter kan. Co-creatie betekent van beide kanten samenwerken. Gelijkwaardigheid is van belang.
- wat krachtig is behouden: energie, aansluiten bij geborgde initiatief, professionele ondersteuning

Annemarie sluit af en kondigt de conferentie op 6 april aan.

Verslag focusgesprek Omgevingsvisie in het kader van Samenleving Voorop

Gespreksleider : Annemarie Reintjes, De Beuk Organisatieadvies
Verslag : Joost Zonneveld
Datum : 24 januari 2018
Locatie : Gemeentehuis, Fokkerstraat 16, Leusden

Ten geleide

Met Samenleving Voorop wil de gemeente Leusden initiatieven van bewoners de ruimte geven, stimuleren en zo mogelijk financieel ondersteunen. In de afgelopen jaren zijn vele initiatieven, op het terrein van onder meer cultuur, sport en beheer van de grond en tot bloei gekomen. Nu een nieuwe raadsperiode zich aandient, heeft de gemeente besloten een reflectie op Samenleving Voorop te organiseren. In dat kader wordt een aantal individuele gesprekken met initiatiefnemers en ambtenaren gedaan en een aantal groepsgesprekken in de vorm van een focusgesprek. In een focusgesprek wordt getracht kernwaarden, diepere betekenissen en dilemma's naar boven te krijgen. In dit geval wordt op Samenleving Voorop gereflecteerd aan de hand van het proces van co-creatie van de omgevingsvisie. Krijgen bewoners de ruimte? Hoe verloopt de samenwerking met de gemeente? Wat kan nog beter? De raadsleden die na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 aantreden, krijgen op die manier niet alleen een goed beeld van hetgeen in de afgelopen vier jaar tot stand is gekomen, zij krijgen ook handvaten om Samenleving Voorop te versterken.

Dit document is geen letterlijk verslag van hetgeen tijdens het focusgesprek is gezegd. Het gaat om de belangrijkste waarnemingen en suggesties ter verbetering.

Voor de bijeenkomst heeft een aantal genodigden zich afgemeld. Tijdens de bijeenkomst zijn drie ambtenaren en een bewoner aanwezig.

Kenmerkend

Aan de aanwezigen wordt gevraagd wat zij kenmerkend vinden voor Samenleving Voorop in relatie tot het proces dat heeft geleid tot een nieuwe omgevingsvisie die de gemeenteraad van Leusden ten tijde van het focusgesprek nog moet vaststellen.

Zij benoemen de open dialoog tussen gemeentelijke overheid, bewoners en belangenorganisaties. "Mensen luisteren naar elkaar in plaats van alleen te zenden. Tegelijkertijd is het 'maar' een visie, het is geen contract." Een ambtenaar vindt dat de nieuwe aanpak van de omgevingsvisie als een verrassend en spannend proces. "Dé Samenleving Voorop bestaat niet, het is een houding waarmee wij als gemeente de samenleving tegemoet treden. De uitkomst en het proces zijn altijd anders."

Hij geeft aan dat het college van burgemeester en wethouders 'kaderloos' aan de slag wilde met de omgevingsvisie. "Het idee was echt: we laten gebeuren wat uit de samenleving komt." Een collega ziet het proces van de omgevingsvisie als 'een verhaal van participatie'. "Het is een middel en geen doel om te komen tot iets moois."

De bewoner geeft aan dat hij het principe van Samenleving Voorop omarmt. "De omgevingsvisie vind ik alleen geen voorbeeld van Samenleving Voorop, het is eerder 'de samenleving tegemoet'. Ik ben het op delen inhoudelijk niet eens met de uitkomst van het proces."

Overzicht over proces

De bewoner geeft aan dat het voor mensen buiten het gemeentehuis al snel moeilijk te overzien is hoe een dergelijk lang proces zoals in het geval van de omgevingsvisie precies in elkaar steekt. “Ik had graag een tijdlijn vooraf gehad. Dan hadden wij als bewoners beter kunnen afwegen op welke momenten wij onze stem wilden laten horen.” Een van de aanwezige ambtenaren geeft aan dat tijdens de bijeenkomsten van over de Omgevingsvisie wel over het proces is gecommuniceerd. Hij geeft toe dat over de vertraging in het proces beter gecommuniceerd had kunnen worden. De bewoner voegt nog toe dat van tevoren duidelijk moet zijn wat de spelregels zijn. “Nu is blijkbaar besloten dat er geen inspraakronde meer komt, maar dat wisten we twee jaar geleden niet.”

Van proces naar inhoud

Een van de ambtenaren maakt zijn ongenoegen kenbaar over het proces van de omgevingsvisie. Hij was al enige tijd bezig zijn eigen projecten te evalueren met externe partijen, toen bleek dat het proces van de omgevingsvisie ook al liep. Beide trajecten hebben invloed op elkaar en deze ambtenaar was graag eerder betrokken, onder meer omdat het ingehuurde externe bureau uiteindelijk in het concept-rapport over te weinig expertise beschikte, aldus de ambtenaar. “De inhoud van de visie viel mij tegen, toen mijn expertise werd aangesproken. Ik heb dit hele proces daarom als moeizaam ervaren en ik had veel mensen en inhoud in kunnen brengen. Om die reden heb ik aan het einde van het proces veel moeten bijsturen.” Een collega beaamt dit, maar geeft ook aan dat ‘het nog oefenen is met een nieuwe manier werken. Een omgevingsvisie moet zowel beschrijvend als verbindend zijn en dat is een lastige opgave.”

De bewoner geeft aan dat met bewoners wel een heel proces is gevolgd maar dat het voor hem onduidelijk is hoe de stap van proces naar inhoud precies heeft plaatsgevonden. “Dat heeft ergens intern bij de gemeente plaatsgevonden. Als wij als bewoners nu een actie zouden starten, gaat de visie dan weer van tafel?” Een ambtenaar geeft aan dat tijdens een van de bijeenkomsten wel centraal stond welke thema’s bewoners aan de gemeenteraad mee zouden willen geven. Een ander voegt toe dat de gemeente de input uit de samenleving gecombineerd heeft met lopend beleid. Al die input bij elkaar is samengebracht in een ‘kookpot.’ De bewoner geeft aan dat hij zich niet herkent in het opgediende gerecht. “Het is hinken op twee gedachten. Eerst ideeën ophalen maar vervolgens gaat een ambtenaar er nog even wat dingen in zetten.”

Inhoudelijke betrokkenheid

Een van de ambtenaren merkt op dat het enthousiasme van bewoners om te participeren tijdens het proces afnam. “Toen we in de fase zaten dat we vraagstukken wilden ophalen, bleek dat er best veel enthousiasme was, maar een half jaar later, toen we een gebiedsconferentie organiseerden, waren er teleurstellend weinig mensen. Zo was er een aantal instituties, waaronder natuur- en milieclubs niet. Zij zeiden: ‘als ik kom dan is mijn stem net zo zwaar als die van een individu. Ik kan mijn stem op die bijeenkomst niet duidelijk maken’. Daar wordt op gereageerd met de stelling dat ‘macht aan die tafel geen plek heeft’. De bewoner vindt dat de gemeente duidelijk moet zijn: ‘deze bijeenkomst is je kans en anders niet’. Een ander punt is dat volgens een ambtenaar in Leusden veel kennis onder bewoners bestaat, maar dat veel actieve bewoners niet altijd een input met kwaliteit leveren.

De bewoner merkt op dat actieve bewoners deskundigheid aan tafel moeten kunnen aanspreken en tijdens het proces advies kunnen krijgen over inhoudelijke zaken. Daarnaast wijst hij op het belang van een gedragen visie, waarbij nu vraagtekens gezet kunnen worden bij de representativiteit van betrokken bewoners. Duidelijk wordt dat met verschillende soorten bijeenkom-

sten en onder meer een rondrijdende camper geprobeerd is een diverse groep Leusdenaren te bereiken. Daarnaast wordt opgemerkt dat op technisch vlak een website niet meer afdoende is. “Welke methode je ook gebruikt, die moet aansluiten bij de manier van leven van de mensen die je wil bereiken.”

Andere vormen participatie

Opgemerkt wordt dat het goed zou zijn als het gehele proces van participatie zoveel mogelijk aan het begin duidelijk is voor alle betrokkenen en dat betrokkenen zich daar ook aan committeren.

Een ander goed voorbeeld zijn adviesgroepen van bewoners in projecten van Rijkswaterstaat. Die leden gaven geen advies over technische zaken, maar over oplossingen op het gebied van de leefomgeving.

Iemand anders noemt de gebiedsconferenties van Natuurmonumenten waarbij alle bewoners in een bepaald gebied uitgenodigd worden en dan in korte tijd input leveren. Een deel van de bewoners, die aangeven graag betrokken te blijven worden ook voor vervolgsessies uitgenodigd. Daar wordt derhalve met verschillende niveaus van intensiteit van participatie gewerkt.

Naar de mensen toe

Een van de aanwezigen geeft aan dat het belangrijk om ‘relationeel’ te zijn. “Ga eens met iemand aan tafel zitten en praat er over. Voor veel mensen is dat al een uitdaging.” De bewoner is het daar mee eens. “Een ambtenaar die vanuit de gedachte de Samenleving Voorop werkt, moet zich kunnen verplaatsen in de positie van de bewoner. De ambtenaren moeten naar buiten, naar de mensen toe. En ze moeten het beleid uit kunnen leggen. Daarmee bedoel ik niet: ‘u vraagt, wij draaien’, maar simpelweg ‘nee’ is niet voldoende.” Er zijn volgens hem ook goede voorbeelden waarbij ambtenaren zijn komen praten over een kwestie die speelde. Tegelijkertijd vraagt de bewoner zich af of de gemeente met dezelfde medewerkers als voorheen een houding die Samenleving Voorop vraagt, wel realistisch is. “Sommige mensen kunnen dat gewoon niet.”

Ingangen in de gemeente

De bewoner heeft behoefte aan een overzicht hoe de gemeente werkt; hoe processen georganiseerd zijn en welke personen voor welke kwesties het beste te benaderen zijn. Daar zou op de website van de gemeente meer inzicht in gegeven kunnen worden, vindt hij. De ambtenaren vinden ook dat als Samenleving Voorop van belang is, dat dan ‘de deuren van de winkel opengezet’ moeten worden. Overigens geven zij ook aan regelmatig inwoners van Leusden aan de lijn te hebben nadat zij zijn doorverbonden via het centrale telefoonnummer van de gemeente. De bewoner beaamt dat ook als het om simpele vragen gaat. “Als er echt knelpunten zijn, dan moet je als inwoner wel vasthoudend zijn en de weg weten.” De aanwezigen zijn het er over eens dat meedenken vanuit de filosofie van Samenleving Voorop van belang is.

Rol gemeenteraad

De aanwezigen vinden dat de gemeenteraad, ook in een proces waarin de samenleving nadrukkelijk betrokken wordt, altijd een controlerende rol houdt. Die controlerende rol heeft met name betrekking op het proces, of het gesprek op de juiste manier heeft plaatsgevonden. Daarnaast moet de uitkomst van het proces ook getoetst worden aan wet- en regelgeving en aan staand beleid.

De meningen verschillen over de vraag of de raad bijvoorbeeld door het instellen van een ad hoc commissie het proces nauwlettender hadden moeten volgen. Daar is in ieder geval niet

voor gekozen. Daardoor, zo wordt gesuggereerd, ligt het minder voor de hand dat de raad aan het einde van het proces nog een geheel ander standpunt in kan nemen. De vraag of de gemeenteraad als democratisch gekozen volksvertegenwoordiging in een open planproces een afwijkende mening ‘mag’ hebben, blijft onbeantwoord. Opgemerkt wordt dat een kleine groep bewoners en/of belangenorganisaties onevenredig grote invloed op de uitkomst van een dergelijk proces kunnen hebben. Een ambtenaar merkt op dat van de inbreng van bewoners weinig vernieuwing te verwachten is. “De uitdaging was bijvoorbeeld hoe om te gaan met de energietransitie in het landelijke gebied. Van externen verwacht ik op dat vlak meer vernieuwende gedachten dan van bewoners, die veelal conservatief zijn in hun opvattingen.” Daar wordt op gereageerd door een ambtenaar die zegt: “Wij zijn het product van de maakbare jaren zeventig. Wij denken dat er veel verwacht wordt van de overheid. Maar er is tegenwoordig een spanningsveld tussen waar wij als overheid voor staan en waar de samenleving van vindt waar wij over gaan. We kunnen ook meer vragen wat de samenleving ergens van vindt.”

Samenleving Voorop

Een van de ambtenaren vindt dat beter helder gemaakt moet worden wat Samenleving Voorop nu precies inhoudt en betekent. De bewoner is het daar niet mee eens. “Er is juist veel tijd gestoken om de samenleving klaar te maken voor Samenleving Voorop. Wat mij betreft komt er misschien een kleine verandering, maar het gaat echt heel goed. We bellen naar een ambtenaar en hij of zij komt op korte termijn gewoon naar het dorps huis.” De bewoner vraagt zich af of bij de gemeente onvrede over Samenleving Voorop bestaat omdat daar nu – met onder meer deze bijeenkomst – op gereflecteerd wordt. “Wij zijn als bewoners alert op dit soort acties. Maar als blijkt dat het veel mooier wordt, dan is dat natuurlijk prima.” En het zien en onderschrijven van het belang van Samenleving Voorop was een van de selectiecriteria bij de werving van de nieuwe burgemeester.

De bewoner geeft aan dat hij het belangrijk vindt om in een dergelijk reflectieproces ook gezamenlijk, met de samenleving, conclusies te trekken. “Dat zou onderdeel moeten zijn van het proces.” In alle onderdelen van het proces zou de samenleving kritisch moeten kunnen meedenken met ‘het systeem’.

Rode draden focusgesprek

- helderheid over proces en spelregels
- samen aan tafel, samen bouwen
- inclusie, diversiteit aan betrokkenen in proces
- hoe vernieuwen? (dit is ook een kenniskwestie)
- rol ambtenaren: gedrag, communicatie, ‘de situatie snappen’, er op af
- ‘de deuren van de gemeente openzetten’
- rol van de raad: ook tijdens het proces
- samenleving niet in systeemwereld trekken, stimuleer samenleving.

Annemarie sluit af.

Verslag focusgesprek Onderhoud Buitenruimte Leusden in het kader van Samenleving Voorop

Gespreksleider : Annemarie Reintjes, De Beuk Organisatieadvies
Verslag : Joost Zonneveld
Datum : 8 februari 2018
Locatie : Gemeentehuis, Fokkerstraat 16, Leusden

Ten geleide

Met Samenleving Voorop wil de gemeente Leusden initiatieven van bewoners de ruimte geven, stimuleren en zo mogelijk financieel ondersteunen. In de afgelopen jaren zijn vele initiatieven, op het terrein van onder meer cultuur, sport en beheer van de grond en tot bloei gekomen. Nu een nieuwe raadsperiode zich aandient, heeft de gemeente besloten een reflectie op Samenleving Voorop te organiseren. In dat kader wordt een aantal individuele gesprekken met initiatiefnemers en ambtenaren gevoerd en een aantal groepsgesprekken in de vorm van een focusgesprek. In een focusgesprek wordt getracht kernwaarden, diepere betekenissen en dilemma's naar boven te krijgen. In dit geval wordt op Samenleving Voorop gereflecteerd aan de hand van het onderhoud buitenruimte. Krijgen bewoners de ruimte? Hoe verloopt de samenwerking met de aannemer en de gemeente? Wat kan nog beter? De raadsleden die na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 aantreden, krijgen op die manier niet alleen een goed beeld van hetgeen in de afgelopen vier jaar tot stand is gekomen, zij krijgen ook handvaten om Samenleving Voorop te versterken.

Dit document is geen letterlijk verslag van hetgeen tijdens het focusgesprek is gezegd. Het gaat om de belangrijkste waarnemingen en suggesties ter verbetering.

Tijdens de bijeenkomst zijn twee vrijwilligers, drie ambtenaren, twee vertegenwoordigers van de aannemer buitenruimte, een externe expert en een gemeenteraadslid aanwezig.

Onderhoud buitenruimte

Het onderhoud van de buitenruimte heeft de gemeenschap in Leusden in de afgelopen jaren beziggehouden. In 2008 werkt de gemeente nog met een traditioneel frequentiebestek. Er is in 2011 een stap gemaakt van een frequentie- naar een beeldbestek. De gemeenteraad heeft daarbij een kwaliteitsniveau bepaald waarop gecontroleerd wordt. In 2015 is de overstap gemaakt naar een participatiebestek, waarbij de beleving van de buitenruimte centraal staat. De aannemer die met de gemeente een contract gesloten heeft wordt niet afgerekend op de frequentie van onderhoud en schoonmaak, maar op de tevredenheid van bewoners die op of boven het niveau van het jaar daarvoor moet liggen. De overstap naar het participatiebestek viel noodgedwongen samen met bezuinigingen. De gemeenteraad heeft daarbij een kwaliteitsniveau bepaald waarop gecontroleerd wordt.

In het licht van Samenleving Voorop is vanaf 2015 fors ingezet op het betrekken van bewoners bij onderhoud en het schoonhouden van de buitenruimte. Bewoners kunnen meer zelf doen als zij dat willen en/of nodig vinden. Een deel van de bewoners heeft de handschoen opgepakt: ongeveer vijf procent van de Leusdense huishoudens doet op enigerlei wijze iets met de buitenruimte, verdeeld over 120 projecten.

Intussen blijft de gemeente eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van de openbare ruimte. De aannemer wordt afgerekend op het behalen van het afgesproken kwaliteitsniveau van het onderhoud, tevredenheid van bewoners en hun participatie. Van het totale areaal gemeentegrond

is besloten dat ongeveer veertig procent daarvan door bewoners mede beheerd en/of ingevuld kan worden, voor de overige zestig procent geldt dat niet uit het oogpunt van veiligheid, stedenbouwkundige en/of ecologische kwaliteit.

Na enkele jaren van bezuinigingen is het gemeentelijke budget weer verhoogd met het doel de tevredenheid te verbeteren. Momenteel is een verbeterplan in de maak.

Kenmerkend

Aan de aanwezigen wordt gevraagd wat zij kenmerkend vinden voor Samenleving Voorop in relatie tot het onderhoud buitenruimte. Zij benoemen verschillende elementen. Zo wordt het belang van het uitgangspunt van Samenleving Voorop genoemd door er op te wijzen dat 'de buitenruimte van de burger is' en te wijzen op het 'lef' van alle betrokken partijen om los te laten (gemeente en aannemer) en juist het heft in eigen hand te nemen (bewoners). Daarnaast wijzen verschillende deelnemers aan het focusgesprek op de gezamenlijke zoektocht die ondernomen wordt met de nieuwe werkwijze. Het is 'een voortdurend proces', 'we iedereen willen verbinden met het doel trots te zijn op de buitenruimte' en het is 'een gezamenlijke ontdekkingsreis'. Ten slotte wijst een aantal deelnemers op de effecten: 'het is mooi dat de kennis in de samenleving links en rechts naar voren komt', 'we doen het samen' en bewonersinitiatief leidt tot 'saamhorigheid'.

Heft in eigen hand

Tijdens het focusgesprek worden twee voorbeelden uitgelicht waarbij bewoners van Leusden betrokken zijn bij het onderhoud van de buitenruimte.

Een bewoner geeft aan dat zij samen met haar burens de semi-openbare ruimte tussen twee woonblokken van achttien woningen heeft getransformeerd van een anoniem plein naar een door de bewoners zelf ingerichte en beheerde aantrekkelijke ontmoetingsplek. "Dat heeft er toe geleid dat we elkaar nu allemaal kennen." De bewoonster geeft aan dat zij sinds de oplevering van de woningen, 44 jaar geleden, op dezelfde plek woont. "Vroeger woonden er allemaal jonge gezinnen en was er veel onderling contact. De samenstelling van de bewoners veranderde waardoor het contact tussen bewoners minder werd." De buitenruimte is eigenlijk niet 'mee veranderd' met de samenstelling van de bewoners. "Er stonden hoge kornoeljes waardoor het geen open plek was en je elkaar letterlijk niet zag. Bovendien werden die onregelmatig gesnoeid." De bewoonster heeft vervolgens met medebewoners contact met de gemeente gezocht, fondsen aangevraagd en sponsorgeld opgehaald om het binnenterrein rigoureuus op de schop te nemen. "Nu hebben we een mooi pleintje met mooie planten waarbij ieder zijn eigen inbreng heeft. We organiseren regelmatig barbecues, we hebben twee picknicktafels, het is een echte ontmoetingsplek geworden." De bewonersgroep heeft een overeenkomst met de gemeente getekend dat zij een deel van het beheer zelf doet.

Een andere bewoner is actief in een ander deel van dezelfde wijk. Samen met een groep van ongeveer twintig andere bewoners doet hij allerlei klussen in de openbare ruimte. Van snoeien tot het weghalen van zwerfvuil en van het opruimen van gevallen bladeren tot het maaien van gras van burens die dat niet gemakkelijk zelf kunnen doen. Beide betrokken bewoners geven aan dat het een prettig gevoel geeft invloed uit te kunnen oefenen op de eigen leefomgeving. Zij krijgen waardering van andere bewoners en genieten ervan bij te dragen aan een mooie wijk.

Bewoners buiten beeld

De bewoners van de getransformeerde semi-openbare ruimte tussen de woonblokken hebben een mooi midden gevonden tussen algemeen belang en persoonlijke voorkeur: een deel van het groen hebben zij gezamenlijk ingevuld, het deel voor de eigen woning door ieder huishou-

den zelf. Tijdens het gesprek wordt duidelijk dat bewoners op andere plekken soms heel anders kunnen denken over wat wel en niet wenselijk is. Bewoners kunnen een andere opvatting hebben over welk soort groen zij mooi vinden en over het gewenste kwaliteitsniveau van het groen. Is het problematisch dat er op bepaalde plekken wat meer of minder onkruid staat? “De een wil alles gladgeschoren hebben, de ander vindt dat de natuur ook een beetje ruimte mag krijgen,” zegt een bewoner, “ik heb ook wel eens iemand uit de buurt aan de deur gehad die vond dat het gras in de wijk aan de randen wat beter afgestoken kon worden.” Daarnaast worden ook voorbeelden genoemd waar het onderhoud duidelijk te wensen overlaait, zoals een dichtgegroeide vijver.

Naast verschillende opvattingen van bewoners, geeft een medewerker van de aannemer aan dat bewoners niet altijd en niet voldoende betrokken worden. Zijn mensen moeten het kwaliteitsniveau halen zoals met de gemeente is overeengekomen. Dat betekent volgens hem soms ook iets niet doen, omdat het anders te veel tijd kost en het financieel niet uit kan. “De gemeente heeft gekozen voor kwaliteitsniveau B, wat een landelijke standaard is. Dat betekent bijvoorbeeld dat veertig procent van een plantvak – bijna de helft – van onkruid ontdaan kan worden. Daar is het budget toereikend voor. Het betekent dat wij heel gericht de wijk in gaan. Bij deze werkwijze zijn bewoners, die klagen over wat zij zien als half werk, eigenlijk niet in beeld.” Anders gezegd: de afspraken in het contract met de gemeente over het kwaliteitsniveau zijn leidend. De aannemer betreurt dat overigens. “Wij waren juist blij dat de burger in het contract een voorname rol kreeg. Groen vinden we allemaal belangrijk. Jammer dat het ons nog onvoldoende gelukt is de burger te betrekken.”

Communicatie en participatie

Communicatie en participatie blijkt tijdens het focusgesprek op verschillende manieren een belangrijk thema te zijn als het gaat om het onderhoud van de buitenruimte.

Wie doet wat?

Zelfs zeer betrokken bewoners weten niet altijd wie waarvoor verantwoordelijk is. Zo geeft een bewoner een voorbeeld van het vernieuwen van grind op de paden in zijn buurt. Door een recente storm is het grind niet goed verdeeld. De bewoner heeft de aannemer die verantwoordelijk is voor het groen in de wijk daar op aangesproken, maar een andere partij blijkt daarvoor verantwoordelijk te zijn. De verantwoordelijkheden tussen gemeente, aannemer en andere partijen die actief zijn in de openbare ruimte is niet helder genoeg.

Eerder is er wel huis aan huis een folder verspreid met informatie over de verschillende kwaliteitsniveaus en de keuze die de gemeente Leusden heeft gemaakt. Diverse deelnemers aan de bijeenkomst betwijfelen echter of de meeste bewoners dat nog wel weten. Het is van belang om bewoners met enige regelmaat te blijven informeren.

Wie aanspreken?

Tijdens het focusgesprek krijgt ‘Henk’ een welhaast mythische status. Hij is voor verschillende bewoners hét aanspreekpunt om zaken die het groenonderhoud aangaan te bespreken. Een andere deelnemer aan het gesprek noemt eveneens ‘de man met het hoedje’ die twintig jaar geleden dezelfde rol had als Henk nu. Voor meer dan alleen de zeer betrokken bewoners zou het helpen als duidelijk is wie zij in de wijk aan kunnen spreken of vragen kunnen stellen over het onderhoud. De aannemer heeft wel oranje fietsen in gebruik om duidelijk te maken wie het aanspreekpunt in de wijk is. Hier zou echter meer mee gedaan kunnen worden, erkent de aannemer zelf ook.

Aan de andere kant bestaat er bij de aannemer ook behoefte aan 'ambassadeurs' in de wijk, mensen die een achterban in de buurt hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld om wijkverenigingen of groengroepen die ideeën en klachten bij aangesloten bewoners op kunnen halen en bespreken met medewerkers van de aannemer. En die zelf ook een enthousiasmerende rol kunnen spelen naar andere bewoners.

Het wordt duidelijk dat zowel de bewoners als de aannemer behoefte hebben aan korte lijnen.

Bespreken

Communicatie via folders is zenden, maar het gaat in het geval van Samenleving Voorop nadrukkelijk ook om participatie. Daarvoor is het nodig contact met elkaar te hebben en het gesprek te voeren. Het gaat dan om vragen hoe het groen onderhouden wordt, wat in een straat of buurt prioriteit heeft en wat niet, hoe eventueel taken tussen aannemer en bewoners verdeeld kunnen worden en wat bewoners zelf kunnen doen.. "Het is een kans om met bewoners in de buurt in gesprek te gaan. Het is denk ik goed het idee van een strakke inrichting los te laten, maar voorop te stellen wat de wijk wil. Zet de bewoner en de beleving centraal," zegt een van de aanwezigen.

Vaardigheden voor gesprek

Als het idee is om meer het gesprek met bewoners aan te gaan over zaken als kwaliteit, beleving en samenwerking, dan is het van belang dat medewerkers van de aannemer dat gesprek kunnen voeren. De aanwezige externe expert geeft aan dat communicatieve vaardigheden nog nauwelijks aandacht krijgen in de opleidingen van groenbeheerders. Hij geeft aan dat het van belang is dat medewerkers niet zomaar van alles beloven en soms ook 'nee' moeten kunnen zeggen. Of beter: zij moeten leren of en hoe zij de vraag achter de vraag kunnen beantwoorden. Een ander voegt toe: "als er ergens bijvoorbeeld geen hortensia's kunnen komen, zoals een bewoner zou willen, dan is iets anders wellicht wel mogelijk. Bewoners zouden daar zelf ook aan kunnen bijdragen. Het gaat om luisteren en meedenken."

In het gesprek wordt duidelijk dat een deel van de medewerkers van de aannemer 'een grote afstand tot de arbeidsmarkt' heeft en in het kader van de nieuwe participatiewet op nadrukkelijk verzoek van de gemeente meewerkt aan het groenonderhoud in Leusden. Dit zijn niet altijd mensen met goede communicatieve vaardigheden. Een bewoner geeft aan dat bewoners dit ook moeten begrijpen. Tegelijkertijd geeft het aan dat er een duidelijk aanspreekpunt voor bewoners in de wijk moet zijn waarmee wensen en klachten wel goed besproken kunnen worden.

Stimuleren

Verschillende deelnemers aan het gesprek vinden het jammer dat mensen die klagen over de buitenruimte veel aandacht krijgen (van de politiek en de pers) en zelf geen initiatief nemen. "Het is verstandiger energie te stoppen in mensen die graag iets willen doen. Om die mensen te stimuleren," zegt de een. Een ander: "je moet er naartoe dat mensen trots zijn op hun wijk. Dat betekent mensen meer uitnodigen om iets te gaan doen. De aannemer zou dan samen met de bewoners een plan kunnen maken en bijvoorbeeld voor plantmateriaal kunnen zorgen of gras kunnen inzaaien." Opgemerkt wordt dat bewoners zo nu en dan al materieel van de aannemer gebruiken. Een voorbeeld zijn de bladblazers. Een van de bewoners merkt op dat ze het wel prettig vindt dat die geluid maken. "Dan horen mensen dat er iets gebeurt en komen ze buiten kijken en misschien ook meehelpen." Ook heeft een medewerker van de aannemer wel eens uitleg gegeven over snoeien. "Daar kwamen dan meteen 35 mensen op af om te helpen," zegt een van de bewoners.

Een medewerker van de gemeente wijst er op dat deze manier van werken op basis van gemeentelijk beleid en het contract met de aannemer al drie jaar mogelijk is. “Wij vinden het aantal gestarte initiatieven al best groot, de vraag is hoe we die verder kunnen uitbreiden.”

Gewezen wordt op de mogelijkheid om bijeenkomsten met bewoners te organiseren. Daarbij wordt opgemerkt dat het verstandiger kan zijn aan te sluiten bij kleinere initiatieven in bijvoorbeeld één straat of één hof. Bovendien zegt een aanwezige dat niet iedereen betrokken hoeft te zijn bij de openbare ruimte. “Tweeverdieners hebben misschien weinig tijd, anderen kunnen slecht ter been zijn. Primaair is het onderhoud van de buitenruimte een gemeentelijke taak waar bewoners belasting voor betalen. Dat is een gerechtvaardigd argument. Voor bewoners die wel actief kunnen en willen zijn, is participatie een beloning, een kans om het zelf te doen.” Daar wordt aan toegevoegd dat de huidige werkwijze ook na drie jaar nog steeds nieuw is. “Bewoners en gemeente zijn heel lang gewend dat de gemeente het onderhoud doet. Samenleving Voorop is een grote verandering en die is nog maar kort geleden ingezet. Het kost tijd voor iedereen om daar te wennen. Het is daarom belangrijk het voort te zetten en vol te blijven houden.”

Creativiteit

Om Samenleving Voorop in het kader van het onderhoud buitenruimte verder te stimuleren vinden de aanwezigen het vooral van belang dat het gesprek tussen aannemer en bewoners beter gevoerd wordt. Daarnaast wordt genoemd dat het van belang is zowel offline als online te communiceren, successen te vieren en ook nog eens naar de manier van werken te kijken. De aannemer is momenteel vooral met ‘techniek’ bezig, maar om het versterken van de sociale cohesie nadrukkelijker als doelstelling neer te zetten zou extra tijd om participatie in de buitenruimte te stimuleren ook gedeeltelijk vanuit andere middelen betaald kunnen worden, zoals het wmo budget. “We zouden nog beter na kunnen denken over de servicegedachte en opgaven op het gebied van beheer en sociale cohesie kunnen koppelen.” Daarnaast is een gedachte op het gebied van gezondheid en de buitenruimte meer mogelijkheden te ontwikkelen. Initiatieven in het Spijkerskwartier in Arnhem worden daarbij als voorbeeld genoemd, net als het kenniscentrum Healthy Urban Living.

Rol gemeenteraad

De nieuwe manier van werken vanuit de gedachte Samenleving Voorop geeft de gemeente een andere rol. In het contract met de aannemer is het ook zo geformuleerd dat niet zozeer op inhoud maar op het proces afgerekend wordt. In het gesprek komt naar voren dat dit voor de gemeenteraad soms lastig blijkt te zijn. Gemeenteraadsleden willen als volksvertegenwoordiger geluiden uit de samenleving aan de orde kunnen stellen, terwijl het idee was dat op het proces gecontroleerd wordt.

Nieuwe naam voor Samenleving Voorop?

Niet iedereen heeft een gedachte over nut en noodzaak van een nieuwe naam voor Samenleving Voorop. Iemand vraagt zich af of een naam nog wel nodig is ‘omdat deze manier van werken gemeengoed geworden is’, een paar aanwezigen vinden het niet zinvol van naam te veranderen. ‘Veel mensen weten nog niet wat Samenleving Voorop inhoudt en wie het wel kent, is er nog maar net mee bekend’. Een bewoner oppert bewoners van Leusden directer aan te spreken en vindt ‘Bewoners van Leusden doen het samen’ beter de lading dekken.

Rode draden focusgesprek

- duidelijk zijn over wie wat doet, uitleg geven, gesprek aangaan op basis gelijkwaardigheid
- afstand verkleinen; korte lijnen, in de wijk bezig zijn.

- communicatie, uitleggen wat je doet en dat blijven doen
- verschil communicatie en participatie. Logische eenheid opzoeken, bv hofje of groter
- scherpste in snelle afhandeling
- aanspreekpunt Henk is goud waard
- de grens tussen succes en geen succes is fragiel
- hou vol, niet meteen iets anders gaan proberen. Beetje bijschaven misschien
- positieve resultaten om meer bewoners Leusden enthousiast te maken
- maak het leuk, waardeer elkaar
- kijk naar nieuwe en creatieve samenwerkings- en financieringsvormen om doelen te bereiken

Annemarie sluit af en kondigt de conferentie op 6 april aan.

Verslag focusgesprek met gemeenteraadsleden Leusden over Samenleving Voorop

Gespreksleider : Annemarie Reintjes, De Beuk Organisatieadvies
Verslag : Joost Zonneveld
Datum : 13 februari 2018
Locatie : Gemeentehuis, Fokkerstraat 16, Leusden

Ten geleide

Met Samenleving Voorop wil de gemeente Leusden initiatieven van bewoners de ruimte geven, stimuleren en zo mogelijk financieel ondersteunen. In de afgelopen jaren zijn vele initiatieven, op het terrein van onder meer cultuur, sport en beheer van de grond en tot bloei gekomen. Nu een nieuwe raadsperiode zich aandient, heeft de gemeente besloten een reflectie op Samenleving Voorop te organiseren. In dat kader wordt een aantal individuele gesprekken met initiatiefnemers en ambtenaren gevoerd en een aantal groepsgesprekken in de vorm van een focusgesprek. In een focusgesprek wordt getracht kernwaarden, diepere betekenissen en dilemma's naar boven te krijgen. In dit geval wordt op Samenleving Voorop in de breedte gereflecteerd en de rol van de gemeenteraad daarbij in het bijzonder. Krijgen bewoners de ruimte? Hoe verloopt de samenwerking tussen bewoners en gemeente en binnen de gemeente? Wat kan nog beter? De raadsleden die na de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 aantreden, krijgen op die manier niet alleen een goed beeld van hetgeen in de afgelopen vier jaar tot stand is gekomen, zij krijgen ook handvatten om Samenleving Voorop te versterken.

Dit document is geen letterlijk verslag van hetgeen tijdens het focusgesprek is gezegd. Het gaat om de belangrijkste waarnemingen en suggesties ter verbetering. Tijdens de bijeenkomst zijn zeven gemeenteraadsleden aanwezig. Alle fracties zijn vertegenwoordigd. Daarnaast is de griffier als toehoorder aanwezig.

Samenleving Voorop in den beginne

In 2011 heeft de toenmalige burgemeester met de gemeenteraad het initiatief genomen voor Samenleving Voorop. Niet de gemeente is als eerste aan zet, maar de samenleving. Bewoners moeten meer de ruimte krijgen eigen initiatieven te ontplooiën en kunnen bijdragen aan een deel van de taken van de gemeente zoals groenbeheer, taken die tot op dat moment traditioneel toebehoorden aan de gemeente. De gemeente blijft eindverantwoordelijk, is verplicht initiatieven van burgers te beoordelen op basis van wet- en regelgeving en let erop dat initiatieven het algemeen belang niet schaden. Om burgers meer ruimte te geven zijn in 2011 door de gemeenteraad een aantal paradigma's vastgesteld: Dat zijn: vertrouwen en verantwoordelijkheid, maatwerk en inleven, het benutten van kennis en kunde, ruimte geven aan creativiteit en sturen op hoofdlijnen. Een aanzet voor die nieuwe manier van werken vormde de economische crisis waardoor de gemeente noodgedwongen moest bezuinigen. Het idee was om minder financiële gemeentelijke draagkracht te combineren met het ontginnen van de kracht van de Leusdense samenleving.

Samenleving doet al veel

Aan de deelnemers wordt gevraagd wat zij kenmerkend vinden aan Samenleving Voorop. Aangegeven wordt onder meer dat de samenleving ook zonder het door de politiek bedachte Samenleving Voorop al veel deed en doet. Er is veel bereidheid bij Leusdenaren om iets voor de omgeving en anderen te doen. 'Samenleving voorop is eigenlijk heel normaal'. Een ander: 'het oplossend vermogen ligt op straat. Wij gaan als gemeenteraad niet zeggen welk probleem je hebt en al helemaal niet welke oplossingen daar bij horen.'

Omslag

Diverse aanwezige gemeenteraadsleden zijn vanaf de start van Samenleving Voorop betrokken. Zij geven aan dat het destijds in de gemeenteraad nodig was om het debat te voeren om de samenleving meer ruimte te geven. 'Er was een discussie nodig over de manier waarop we met de burger omgaan. De inzet daarvan was eigenlijk: geef de overheid aan de burger terug'.

Nederig bestuur

Diverse aanwezigen geven aan dat Samenleving Voorop staat of valt met het vertrouwen van inwoners dat niet beschaamd mag worden. 'Het gevaar bestaat steeds dat partijpolitiek bewoners overrulet.'

Een andere aanwezige geeft aan dat 'nederig bestuur in dienst van de samenleving' de basis is van Samenleving Voorop. Zij geeft aan vanuit haar eigen bedrijf al lang met de gemeente te maken te hebben. 'In de houding van ambtenaren is echt wat veranderd. Waar het eerst heel moeilijk was om iets voor elkaar te krijgen, wordt nu veel meer meege gedacht.' Een ander geeft een voorbeeld van een bewoner die 'iets' wilde waarop een ambtenaar zei dat 'het zijn probleem niet was'. Vervolgens gaf een wethouder aan dat het toch wél het probleem van de ambtenaar was. 'Daar zijn grote stappen gemaakt. Het wijzen met een vermanende vinger naar burgers is weg.'

Absorptievermogen

'Tegelijkertijd vind ik dat je als gemeente ook niet soft moet worden, dat je leiding moet geven.' Een ander gemeenteraadslid wijst erop dat de gemeente ook een verantwoordelijkheid voor de samenleving houdt. 'De aanleiding van Samenleving Voorop had te maken met bezuinigingen. Als we het zelf niet meer weten dan is Samenleving Voorop een gemakkelijke oplossing. Denk aan mantelzorgers die het steeds zwaarder hebben. Ik zie veel enthousiasme bij mensen, maar we moeten het absorptievermogen van anderen, hetgeen zij aankunnen, ook in de gaten houden. We kunnen het niet alleen van vrijwilligers laten afhangen of iets tot stand komt.'

Handhaven

Een ander punt is veiligheid. Een van de aanwezigen geeft het voorbeeld van een bewoner die met de gevel van zijn huis bezig was en asbest simpelweg op straat deponeerde. 'Je wil dan dat er toch snel een ambtenaar ter plaatse is die op zijn strepen staat.'

Faciliterende overheid

De aanwezige raadsleden hebben de afgelopen jaren een meer faciliterende rol gekregen. Dat geldt ook voor ambtenaren en het college.

Nieuwe rol ambtenaren

De aanwezigen noemen verschillende voorbeelden waarbij ambtenaren hun nieuwe rol van facilitator invullen. Zo wordt het voorbeeld van een bommenbeleidsplan genoemd waarbij emoties van bewoners soms hoog op kunnen lopen. 'Als ik als gemeenteraadslid naar de betreffende verantwoordelijke ambtenaar ga, dan merk ik dat er de wil is om mee te denken binnen de wettelijke marges.' Dat wil niet zeggen dat ambtenaren altijd een gemakkelijke positie hebben, wordt opgemerkt. 'Soms willen bewoners iets wat simpelweg niet mogelijk is of niet veilig is. Ambtenaren moeten bewegen tussen enerzijds wetten en regels en anderzijds de samenleving waarvan de gemeente heeft gezegd dat die voorop staat.' Over het algemeen pakken ambtenaren hun nieuwe rol wel goed op, zo wordt gezegd. Het vertrouwen dat zij van het gemeentebestuur en de raad krijgen is daarvoor van fundamenteel belang.

Een ander geeft aan dat er ‘vertrouwen is dat ambtenaar en burger er uit komen. We leggen het accent ook in de samenleving. Dat is waar het in principe moet gebeuren.’ Alleen in laatste instantie – zoals mogelijk ook in de kwestie asfalt of klinkers in Achterveld – als burgers er onderling niet uitkomen, dan moet een knoop doorgehakt worden door de raad.

Rol gemeenteraadsleden

Tijdens het gesprek wordt duidelijk dat de rol van gemeenteraadsleden ook veranderd is. De inwoners van Leusden staan voorop. Als zij iets willen, dan kunnen gemeenteraadsleden de weg wijzen, verbindingen leggen en dergelijke. Opgemerkt wordt dat gemeenteraadsleden ‘oliemanetjes voor de samenleving’ geworden zijn. Een goed netwerk is daarbij belangrijk en dat gaat eigenlijk vanzelf, zegt een aanwezige: ‘er zijn allerlei initiatieven, op het gebied van vluchtelingen, de kerk, de voedselbank, noem maar op. Als gemeenteraadslid zit je daar middenin.’ Er bestaat onder de aanwezige gemeenteraadsleden brede overeenstemming over de manier waarop zij hun verschillende rollen als gemeenteraadslid in horen te vullen in het licht van Samenleving Voorop. ‘Bij onze kaderstellende rol vragen wij het bestuur standaard ervoor te zorgen dat een brede groep bewoners betrokken zal zijn bij een bepaald proces. In onze controlerende rol vragen wij hoe het proces verlopen is. Dat is zo gemeengoed geworden, dat ambtenaren en college daar al voor onze vragen op voorbereid zijn.’ De volksvertegenwoordigende rol is in het kader van Samenleving Voorop mogelijk de lastigste. ‘Hoe zorg je ervoor dat je niet alleen naar de schreeuwers luistert?’ Breed bevragen van verschillende betrokkenen en andere geluiden opzoeken wordt als belangrijk beschouwd.

Wat is samenleving voorop precies?

Aan Samenleving Voorop ligt een aantal principes ten grondslag, die de aanwezige gemeenteraadsleden nog steeds onderschrijven. Als er concrete voorbeelden besproken worden aan de hand waarvan duidelijk moet worden wat wel en wat niet bij Samenleving Voorop hoort, dan zijn er ook nuanceverschillen te horen.

Er wordt een voorbeeld genoemd van een sportlocatie die te krap geworden was voor de verenigingen. Zij moesten soms uitwijken naar andere locaties. Uiteindelijk is op initiatief van de verenigingen een proces ingezet dat er toe heeft geleid dat het sportterrein anders is ingedeeld. Het volume is groter en hoger geworden. Een deel van de aanwezigen vindt dat dit een goed voorbeeld is van Samenleving Voorop vanwege het feit dat de verenigingen zich hebben laten horen en samen met de gemeente het vernieuwingsproces ingegaan zijn en het beheer op zich nemen. ‘Zonder hun initiatief was er geen beweging gekomen en hadden we nu waarschijnlijk nog de oude situatie gehad.’ Anderen wijzen er op dat het complex nog steeds eigendom van de gemeente is, het kost de gemeente nog steeds geld en ze is nog steeds eindverantwoordelijk.

Uiteindelijk komen de aanwezigen tot de conclusie dat Samenleving Voorop verschillende gradaties kent. Van Right to Challenge of bewonersbod (zoals het in Utrecht heet) waarbij inwoners gemeentegeld besteden en alles zelf regelen, tot een vorm van co-creatie en samenwerking tussen inwoners en gemeente. ‘Het gaat in het voorbeeld van de sportlocatie om een kapitaal pand, je kan van de verenigingen niet verwachten dat zij de nieuwbouw financieren.’ Uit een ander voorbeeld blijkt dat bewoners wel iets willen, maar hun wens uiteindelijk niet kunnen of willen uitvoeren. Het gaat in dit geval om een vrijwilligersorganisatie die aanspraak zou willen maken op gemeentegelden, maar na tussenkomen van een gemeenteraadslid en gesprekken met ambtenaren, de handschoen uiteindelijk toch niet opgepakt heeft. ‘Ik heb gezegd: probeer het voor elkaar te krijgen met de ambtenaren. Maar dan moeten ze het uiteindelijk wel zelf doen. Maar blijkbaar missen zij de kracht of de drive om het zelf te doen.’ Tijdens het

gesprek blijft het in het midden of 'een extra duwtje' hier had geholpen en of dat extra duwtje onderdeel moet zijn van Samenleving Voorop.

Samenleving Voorop voor de bewoner

Opgemerkt wordt dat veel mensen nog steeds gewend zijn en verwachten dat de gemeente initiatief neemt. Daar wordt op aangesloten door een voorbeeld te geven van een initiatief dat zich stap voor stap heeft ontwikkeld, volgens het Samenleving Voorop principe. Zo werd een raadslid benaderd met de vraag of de gemeente Leusden wel meedeed aan een reanimatiesysteem. Dat bleek niet het geval te zijn. Vervolgens hebben de EHBO-vereniging en het college afspraken gemaakt, is er een stichting opgericht, is er een crowdfundingactie opgezet en gaan nu vrijwilligers opgeleid worden.

Zelf ervaren

In het algemeen denken de meeste gemeenteraadsleden dat lang niet iedereen in Leusden weet wat mogelijk is, maar dat de groep mensen die dat wel weet groeit. Zij zien het ook als onderdeel van hun volksvertegenwoordigende taak om mensen te wijzen op de mogelijkheden van Samenleving Voorop. 'Maar wat het echt betekent, weet je pas als je het zelf ervaart.' Het is ook de vraag wat 'faciliteren' nou eigenlijk is. Het begrip wordt vaak gebruikt, maar wat doe je dan wel en niet?

Kennis en kunde

Tijdens het gesprek komt ook de vraag aan de orde in hoeverre beschikbare kennis en kunde van bewoners ingezet kan worden ten behoeve van de samenleving. Opgemerkt wordt dat Leusdenaren op tal van terreinen veel expertise hebben, of het nu gaat om verkeer of natuur. Een deel van deze mensen wil zich ook best voor de samenleving inzetten, is de overtuiging van de aanwezigen. Geopperd wordt om een bestand aan te leggen met 'experts' die thematisch betrokken zouden kunnen worden. Anderen vinden dat dan het initiatief te veel vanuit de gemeente komt en vragen zich af of zij betaalde krachten hun broodwinning dan niet ontnemen.

Financiering

De samenleving staat voorop, maar de raad heeft daaraan ook kaders meegegeven. Zo geldt voor het Fonds Samenlevingsinitiatieven – waarbij een commissie van bewoners aanvragen beoordeelt – bijvoorbeeld dat een initiatief voor maximaal drie jaar financiële ondersteuning kan krijgen. Een van de raadsleden zegt dat ook wel eens betreurd te hebben aangezien zij een bepaald initiatief belangrijk vond voor Leusden. Uiteindelijk heeft dat met behulp van sponsors toch voldoende middelen kunnen krijgen om de activiteiten voort te zetten. 'Daarbij liep ik wel tegen mijn 'eigen' regels op, maar je wilt ook nieuwe ideeën een kans geven.' Andere aanwezigen geven ook voorbeelden van organisaties die vinden dat zij recht hebben op een financiële bijdrage terwijl zij hun eigen broek op kunnen houden. 'Ze vragen het, omdat anderen het ook krijgen. Maar dat zijn dus initiatieven die we als overheid niet financieel hoeven ondersteunen.'

Wijkbegroting

Tijdens het gesprek wordt aangegeven dat niet alle projecten van bewoners financieel ondersteund worden en ook niet hoeven worden. 'In Landsbeek is een groenproject, zijn boekenkasten neergezet, is er een werkgroep die het verkeer in de gaten houdt en is een groep met energie bezig. Dat wordt allemaal betaald van 5 euro contributie per lid. En deze actieve bewoners hebben een keer een bijdrage van het Fonds Samenlevingsinitiatieven gekregen.'

Tegelijkertijd vinden de aanwezigen het logisch dat bewoners die een deel van het werk van de gemeente overnemen, bijvoorbeeld omdat zij het beheer van het groen beter of anders willen doen, daarvoor een budget moeten kunnen krijgen. Dit gaat in de richting van een burger- of wijkbegroting. Opgemerkt wordt wel dat hiervan ook niet te veel verwacht moet worden. 'Leusden is een gemeente met een lage bijdrage uit het gemeentefonds. Bovendien is de vrij besteedbare ruimte beperkt omdat het sociaal domein en zaken als rioleringen de grootste kostenposten voor de gemeente zijn. Heel veel geld is er dus niet te verdelen.' Navraag leert dat de gemeentebegroting 60 miljoen bedraagt.

Maatwerk

De verschillende aanwezigen geven verder nog aan te streven naar maatwerk. Zij vinden het gerechtvaardigd dat bewoners die veel initiatief nemen daar ook middelen voor kunnen krijgen. Dat kan tot lokale verschillen leiden, maar dat wordt niet gezien als willekeur. 'Als altijd het argument van precedentwerking gegeven wordt, dan slaat dat ieder initiatief dood. Verschillen mogen er zijn. Je moet ze wel uit kunnen leggen.'

Samenleving Voorop versterken?

Waar kan Samenleving Voorop in de komende periode nog krachtiger gemaakt worden? 'Het is vooral van belang actief te blijven zoeken en te stimuleren.' Gemeenteraadsleden hebben binnen Samenleving Voorop een belangrijke rol als het eerder genoemde 'oliamannetje'. Dat betekent netwerken en de samenleving mobiliseren. Maar ook het draagvlak inschatten, luisteren naar voor- en tegenstanders. Het helpt daarbij sleutelfiguren op te zoeken, mensen in de wijken die een achterban hebben. Voor gemeenteraadsleden blijft het stellen van de kaders voor het proces van groot belang. Het is funest voor Samenleving Voorop als inwoners initiatief nemen dat later door de gemeenteraad terzijde geschoven wordt. 'Ook al jeukt het, je moet als gemeenteraadslid toch op je handen blijven zitten. Anders moet je andere kaders stellen of niet aan co-creatie beginnen.'

Wat lastig blijft, is het houden van balans tussen het algemeen belang en wettelijke mogelijkheden aan de ene kant en wensen uit de samenleving aan de andere kant.

Uitdagingen

De aanwezigen noemen verschillende uitdagingen voor de komende jaren.

- het koppelen van de samenleving aan de benodigde energietransitie wordt de komende jaren een enorme opgave. 'Er zijn al wel initiatieven van bewoners, maar co-productie tussen belanghebbenden en de overheid die klimaatdoelen moet halen kan nog veel steviger.'
- bewoners meer laten doen met budgetten uit de reguliere begroting van de gemeente.
- meer initiatieven stimuleren in het Sociaal Domein. Bewoners die elkaar ook 'achter de voordeur' helpen. Een voorbeeld is ouders die elkaar ondersteunen bij de opvoeding. Dat maakt het gemakkelijker problemen en successen te bespreken.
- ook binnen het Sociaal Domein: inwoners meer bij aanbestedingen betrekken om te horen wat hun behoeften zijn, welke zorg zij belangrijk vinden en goed vinden werken. Op die manier kan de uitvraag anders geformuleerd worden met als doel een ander aanbod mogelijk te maken.

Rode draden focusgesprek

- ga door met Samenleving Voorop
- probeer Samenleving Voorop uit te breiden naar meer bewoners en andere domeinen (o.a.

- sociaal en energie)
- experimenteer met wijkbudgetten (als vorm van right to challenge)
 - laat niet alles aan de samenleving over, faciliteer meer of minder al gelang de behoefte van inwoners
 - gemeenteraadsleden hebben een kaderstellende rol vooraf. Een controlerende rol op het proces. En hun volksvertegenwoordigende rol ligt voor een belangrijk deel in het netwerken, in de rol van ‘oliemannetje’

Annemarie sluit af en kondigt de conferentie op 6 april aan.

